

Γενικό Λύκειο Αλιάρτου

**«Η παρουσία των δύο φύλων στη θρησκεία και την
καθημερινή ζωή»**

Αλιάρτος Ιανουάριος 2014

**«Η παρουσία των δύο φύλλων στη θρησκεία και την
καθημερινή ζωή»**

Τάξη Α1

- **Ομάδα 1^η** : Αντωνίου Ευαγγελία
Αποστόλου Παρασκευή
Γιαννουκάκη Ελένη

- **Ομάδα 2^η** : Βίτση Γεωργία
Αντωνίου Σεραφειμία
Κυρίτσης Κωνσταντίνος
Μπίμπαση Ευαγγελία

- **Ομάδα 3^η** : Αδάμου Παρασκευή
Κωστακοπούλου Ελένη
Σαμπανάι Χαβα Άννα

- **Ομάδα 4^η** : Καρανάσου Χριστίνα
Δαραμάρα Αγγελική
Ζαρκαδούλα Δέσποινα
Τόσκα Ίννα

Υπεύθυνη καθηγήτρια : Φωτογιαννοπούλου Κωνσταντίνα
ΠΕ01, θεολόγος

Αλιάρτος Ιανουάριος 2014

Περίληψη

Η εργασία αυτή παρουσιάζει το ρόλο του άνδρα και της γυναίκας στις θρησκείες αλλά και την καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Το θείο παρουσιάζεται στις διάφορες θρησκείες με πολλούς τρόπους. Εμφανίζεται ως απρόσωπο ή ως προσωπικό. Από αρχαιοτάτων χρόνων υπήρχε η λατρεία του θεού ήλιου αλλά και της μητέρας γης. Στην αρχαία ελληνική θρησκεία υπάρχουν θεότητες ανδρικές, γυναικείες αλλά και ζεύγη θεοτήτων. Ο χριστιανισμός έχει τη θεανδρική μορφή του Χριστού, τιμούνται άγιοι και αγίες, οσίες, μάρτυρες και από τα δύο φύλα. Εξέχουσα μορφή βέβαια είναι εκείνη της Παναγίας.

Στις περισσότερες προχριστιανικές κοινωνίες η θέση του άνδρα ήταν ισχυρή ενώ τη γυναίκα την υποτιμούσαν. Ο Χριστός υποστήριξε τις γυναίκες και γενικά η διδασκαλία του χριστιανισμού επηρέασε τις κοινωνίες εφόσον δέχεται ότι δεν υπάρχουν διακρίσεις λόγω φύλου αλλά και γενικότερα. Στην ορθόδοξη Εκκλησία η γυναίκα και ο άνδρας έχουν τις ίδιες δυνατότητες και προοπτικές.

Ωστόσο σε κάποιες κοινωνίες σήμερα υπάρχουν αντιπαραθέσεις ανάμεσα στα δύο φύλα και ορισμένες θρησκείες υποτιμούν τη γυναίκα. Οι ρόλοι που καλούνται να υπηρετήσουν οι άνθρωποι σήμερα είναι πολλοί. Συνήθως υπάρχουν δυσκολίες και διακρίσεις όταν πρόκειται για τη μόρφωση και την επαγγελματική αποκατάσταση. Επίσης είναι δύσκολο να συνδυαστεί οικογενειακή και επαγγελματική ζωή. Φαίνεται όμως ότι σήμερα στον ανεπτυγμένο κόσμο περισσότερο από παλιά, δραστηριοποιούνται στην κοινωνία άνθρωποι και από τα δύο φύλα.

Περιεχόμενα	Σελ.
Περίληψη	5
Εισαγωγή	9
Κεφάλαιο 1 ^ο : Αναφορά στις θρησκείες γενικά	11
Κεφάλαιο 2 ^ο : Η θέση του άνδρα και της γυναίκας στην π. Χ. εποχή	11
2.1 : Η θέση του άνδρα και της γυναίκας στην Ισραηλιτική κοινωνία	12
2.2: Ο γάμος	13
2.3: Η οικογένεια	14
2.4: Αποπομπή συζύγου	14
2.5: Η θέση της γυναίκας στον Ιουδαϊκό κόσμο στα χρόνια του Χριστού	15
2.6: Η θέση της γυναίκας και του άνδρα στη Ρωμαϊκή κοινωνία	15
Κεφάλαιο 3 ^ο : Η παρουσία των δύο φύλων στην ορθόδοξη πίστη και λατρεία	17
3.1: Ο Ιησούς υπερασπίζεται τις γυναίκες	17
3.2 : Η διδασκαλία του Χριστιανισμού για τα δύο φύλα	18
3.3: Η διδασκαλία του Χριστιανισμού για τα δύο φύλα και το μυστήριο του γάμου	20
3.4: Ιεροσύνη των γυναικών και η συμμετοχή τους στη λατρεία	21
Κεφάλαιο 4 ^ο : Η θέση του άνδρα και της γυναίκας στο Ισλάμ	24
4.1: Μεικτοί γάμοι	25
4.2: Ο πατέρας στην οικογένεια	26
4.3: Η αγωγή των παιδιών	26
4.4: Συνέντευξη	27
Κεφάλαιο 5 ^ο : Μια περίπτωση ... Υποτίμηση της γυναίκας στον Ινδουισμό ..	30
Κεφάλαιο 6 ^ο : Τα δύο φύλα στη καθημερινή ζωή	31
6.1: Τα δύο φύλα παλιότερα	31
6.2: Τα δύο φύλα σήμερα	31
6.3: Η ιστορία της οικογένειας	32

6.5: Δικαίωμα ψήφου των γυναικών	35
6.6: Φύλο και επαγγελματικές ταυτότητες	36
6.7: Έρευνα	38
6.8: Συνέντευξη - Ανδρικοί και γυναικείοι ρόλοι (παραδοσιακό μοντέλο)	40
6.9: Ανδρικοί και γυναικείοι ρόλοι (ο ιδανικός γονιός μέσα από τα μάτια των παιδιών)	41
Κεφάλαιο 7 ^ο : Ανδρικοί και γυναικείοι ρόλοι ... στο μέλλον	43
Βιβλιογραφία	45
Παράρτημα Α: Ερωτηματολόγιο	47
Παράρτημα Β: Πίνακες και Γραφήματα	49
Παράρτημα Γ: Θεματική εξακτίωση	59

Εισαγωγή

Οι μαθητές της τάξης μας, στο πρώτο τετράμηνο της σχολικής χρονιάς, στο μάθημα της Ερευνητικής Εργασίας, επιλέξαμε να ασχοληθούμε με το θέμα «Η παρουσία των δύο φύλων στη θρησκεία και την καθημερινή ζωή».

Είναι ένα ζήτημα που απασχολεί πολλούς ανθρώπους, διαφόρων εποχών. Στα μαθήματά μας διαβάζουμε ότι παλιότερα η θέση των γυναικών ήταν υποβαθμισμένη. Έχουμε ακούσει πολλά για θέματα ισότητας και έτσι αποφασίσαμε να διερευνήσουμε το συγκεκριμένο ζήτημα.

Σκοπός της εργασίας μας είναι να κάνουμε έρευνα για το πώς παρουσιάζονται τα δύο φύλα στη θρησκεία και στην κοινωνία. Ποιοι είναι οι ρόλοι τους και οι σχέσεις μεταξύ τους. Αν το θρήσκευμα επηρεάζει τη συμπεριφορά των ανθρώπων και τι θα μπορούσε να γίνει έτσι ώστε να μην υπάρχουν διακρίσεις εξαιτίας του φύλου.

Αφού χωριστήκαμε σε τέσσερις ομάδες, αναζητήσαμε ιδέες και τον τρόπο με τον οποίο θα δουλέψουμε

Στη συνέχεια της εργασίας μας παρουσιάζεται ο προβληματισμός της κάθε ομάδας και τα θέματα που επεξεργάστηκαν οι ομάδες:

Ομάδα 1^η :

Ποια είναι η θέση του άνδρα και της γυναίκας στους Ιουδαίους και ιδιαίτερα ποια κατάσταση επικρατούσε λίγο πριν τη γέννηση του Χριστού. Ποια είναι η θέση του άνδρα και της γυναίκας στον ειδωλολατρικό κόσμο (π.χ. Ρωμαίοι). Αρχικά, προβληματιστήκαμε σχετικά με το θέμα και συγκεντρώσαμε ένα πρώτο υλικό με πηγές το διαδίκτυο και κάποια βιβλία. Στη συνέχεια, αναλύσαμε το υπάρχον υλικό και καταγράψαμε περιληπτικά τα κυριότερα στοιχεία των πηγών αυτών. Επιλέξαμε αυτούς τους λαούς επειδή κυρίως αυτές είναι οι κοινωνίες στις οποίες θα επιδράσει μετά ο χριστιανισμός. Έτσι μπορέσαμε να κάνουμε και σύγκριση ανάμεσα στις θρησκείες, ποια στάση δηλαδή τηρούν απέναντι στα δύο φύλα.

Ομάδα 2^η :

Σαν ομάδα αποφασίσαμε να ασχοληθούμε με τη παρουσία των δύο φύλων στη θρησκεία και την καθημερινή ζωή στον τομέα του χριστιανισμού. Ειδικότερα έπρεπε να βρούμε και να μελετήσουμε το τρόπο με τον οποίο φέρθηκε ο Χριστός σε άντρες και γυναίκες της εποχής του. Επιπλέον ευθύνη μας ήταν να βρούμε στοιχεία από την

διδασκαλία του χριστιανισμού γενικότερα για τις γυναίκες. Στη συνέχεια στόχος μας ήταν να βρούμε ποια είναι η διδασκαλία της εκκλησίας για το γάμο. Τέλος, θελήσαμε να ερευνήσουμε τη θέση της γυναίκας στη χριστιανική λατρεία.

Ομάδα 3^η :

Το θέμα με το οποίο ασχολήθηκε η ομάδα μας είναι η παρουσία των δύο φύλων στη θρησκεία και την καθημερινή ζωή, και συγκεκριμένα στη θρησκεία του μουσουλμανισμού. Στην ομάδα μας υπάρχει μια συμμαθήτριά μας που είναι μουσουλμάνα, οπότε μας βοήθησε σε πολλά ερωτήματα που είχαμε. Μερικά από αυτά, που είχαμε στην αρχή, ήταν το πώς διαφοροποιείται η θέση του άντρα και της γυναίκας σύμφωνα με το Κοράνιο. Αναζητήσαμε απαντήσεις σε σχετικά με το Ισλάμ βιβλία που δανειστήκαμε από τη βιβλιοθήκη του σχολείου μας. Στη συνέχεια αναθέσαμε στη συμμαθήτριά μας (από τη θρησκεία του Ισλάμ) να πάρει συνέντευξη από ένα συγγενή της, για να μας δώσει ακόμη περισσότερες πληροφορίες για τα δύο φύλα στον μουσουλμανισμό.

Ομάδα 4^η :

Η ομάδα μας έκανε έρευνα για τον άνδρα και τη γυναίκα σε σχέση με ζητήματα καθημερινότητας, κυρίως κατά τα νεώτερα χρόνια.

Ο αρχικός προβληματισμός μας ήταν οι διακρίσεις μεταξύ των δυο φύλων. Αυτό λοιπόν μας παρότρυνε να διερευνήσουμε, το ρόλο των δύο φύλων μέσα στην οικογένεια. Αναλάβαμε να διεκπεραιώσουμε έρευνα σχετικά με το ρόλο του πατέρα και της μητέρας σε συνδυασμό με την επαγγελματική ζωή τους.

Έπειτα τις επαγγελματικές ταυτότητες με βάση το φύλο και το μορφωτικό επίπεδο του καθενός.

Στο τέλος συζητήσαμε όλες οι ομάδες και βγήκαν τα συμπεράσματα που υπάρχουν στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας μας.

Κεφάλαιο 1^ο: Αναφορά στις θρησκείες γενικά

Στις θρησκείες γενικά το θείο εμφανίζεται με μια εξαιρετική πολυμορφία. Εμφανίζεται ως απρόσωπο (π.χ. Μπράχμαν στον Ινδουισμό) ή ως προσωπικό. Από αρχαιοτάτων χρόνων υπήρχε η λατρεία του θεού ήλιου αλλά και της μητέρας γης.

Στην αρχαία ελληνική θρησκεία υπάρχουν θεότητες ανδρικές, γυναικείες αλλά και ζεύγη θεοτήτων (Δίας, Ήρα, Δήμητρα κ.λ.π.). Οι Ινδουϊστές πιστεύουν ότι το θείο παίρνει τη μορφή του θεού Σίβα, Ράμα, Κρίσνα αλλά και της θεάς Κάλι, Ντέβι κ.λ.π.

Αλλού έχουμε την παρουσία του ανδρικού φύλου αλλού του γυναικείου. Για παράδειγμα υπάρχει η θεανδρική μορφή του Χριστού, χωρίς βέβαια αυτό να δηλώνει υποτίμηση της γυναίκας. Ειδικά στο χριστιανισμό εκτός από το Θεό υπάρχει και η παρουσία των αγίων. Τιμούνται άγιοι και αγίες, οσίες, μάρτυρες και από τα δύο φύλα. Εξέχουσα μορφή βέβαια είναι εκείνη της Παναγίας.

Κεφάλαιο 2^ο : Η θέση του άνδρα και της γυναίκας στην π. Χ. εποχή

Κάνοντας μια ιστορική αναδρομή παρατηρούμε ότι στις παλαιότερες εποχές ο άνδρας ήταν αυτός που δραστηριοποιήθηκε έξω από το σπίτι ενώ η γυναίκα στην οικογένεια. Οι περισσότερες κοινωνίες ήταν πατριαρχικές χωρίς όμως να εκλείπει και το φαινόμενο της μητριαρχίας.

Ο Όμηρος στα έπη του αναφέρει ότι ο άντρας ήταν η κεφαλή της οικογένειας όμως και η γυναίκα κατείχε σημαντική θέση και εμφανίζονταν στο πλευρό του άντρα, με σημαντικά καθήκοντα. Από την Ομηρική εποχή η οικογένεια κατείχε πολύ σπουδαία θέση στη ζωή των ανθρώπων. Είναι γνωστός ο μύθος του Οδυσσέα που επί δέκα χρόνια πάσχιζε να γυρίσει στην πατρίδα του και την οικογένειά του.

Στην κλασική εποχή η θέση της γυναίκας στην οικογένεια εμφανίζεται υποβαθμισμένη. Ασχολείται αποκλειστικά με το νοικοκυριό και την ανατροφή των παιδιών. Η γυναίκα δεν πρέπει να ενδιαφέρεται για ό,τι γίνεται έξω από το σπίτι της

ούτε με τον άντρα της συζητάει συχνά, αφού αυτός τις περισσότερες ώρες βρίσκεται έξω από το σπίτι. Βασίλειο της γυναίκας είναι το σπίτι. Έχει τα κλειδιά για τις αποθήκες και το κελάρι και φροντίζει για το φαγητό.

Εξ αίρεση αποτελούν οι γυναίκες στην αρχαία Σπάρτη όπου γυμνάζονται, είναι δραστήριες και δυνατές. Ταυτόχρονα οι άνδρες είναι γενναίοι πολεμιστές κάτι το οποίο οφείλουν στην ανατροφή που έλαβαν από την πόλη-κράτος αλλά και από τις μητέρες τους.

2.1 : Η θέση του άνδρα και της γυναίκας στην Ισραηλιτική κοινωνία

Εισαγωγικά

Ο άνδρας στο Ισραήλ είχε απεριόριστα δικαιώματα προς την οικογένειά του και συγκεκριμένα στη γυναίκα του. Η θέση του μέσα στην κοινωνία ήταν ισχυρή. Πίστευαν πως η γυναίκα τους, τους ανήκε, όπως όλα τα υπόλοιπα αγαθά και πως είναι (η γυναίκα) εξάρτημα του ανδρός. Η συζυγική ηθική για τους Ιουδαίους ήταν μια από τις προτεραιότητές τους και αυτό γιατί έβλεπαν τις Ρωμαίες και τις Ελληνίδες να έχουν κάποια ελευθερία, η οποία γι' αυτούς φάνταζε ανησυχητική, αφού πίστευαν πως μπορεί να επηρεάσει τις γυναίκες τους.

Η γυναικεία τιμή καθοριζόταν από διάφορους παράγοντες. Αρχικά, η γυναίκα έπρεπε να παραδοθεί «ανέγγιχτη» στον άντρα. Όμως, εάν αυτό δεν υπήρχε, η γυναίκα επέστρεφε στην οικογένειά της με δυσχερείς συνέπειες τόσο για την ίδια, όσο και για την οικογένειά της. Αλλά και αν ο γάμος ξεκινούσε καλά, στη συνέχεια, η γυναίκα θα έπρεπε να είναι πιστή και αφοσιωμένη στην οικογένεια, αλλά ιδιαίτερα στον άντρα της. Εάν κάποια γυναίκα δεν μπορούσε να τεκνοποιήσει, θεωρούταν «καταραμένη από το Θεό» και περιθωριοποιούνταν από το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο. Ένα ζωντανό παράδειγμα της αντιμετώπισης αυτής είναι τα λόγια της μητέρας του Ιωάννη του Βαπτιστή, της Ελισάβετ, αμέσως μετά τη σύλληψή του : *«Αυτό μου έκανε ο Κύριος κατά τις ημέρες, που ενδιαφέρθηκε να μου αφαιρέσει την ντροπή μεταξύ των ανθρώπων»* (Λκ 1,24 – 25)

Ο Ιουδαίος της π. Χ. εποχής αν δει μια ωραία γυναίκα και θέλει να την πάρει γυναίκα του, μπορεί να τη φέρει στο σπίτι του και να την κάνει γυναίκα του. Η γυναίκα από την προστασία του πατέρα περνά στην προστασία και δικαιοδοσία του

συζύγου της. Εάν αργότερα δεν του αρέσει πια, μπορεί να αφηθεί ελεύθερη από αυτόν. Πάντως, απαγορεύεται να τη μεταχειριστεί σαν δούλη ή να την πουλήσει, εφόσον την υποχρέωσε να γίνει γυναίκα του.

Υπάρχει και περίπτωση ο άνδρας να κατηγορηθεί και να υποστηρίξει η κοινωνία τη γυναίκα. Για παράδειγμα, σε περίπτωση που ο άντρας τη βαρεθεί και τη συκοφαντήσει, πει ψέματα πως δεν ήταν έντιμη, οι πρεσβύτεροι της πόλης θα τον συλλάβουν και θα τον μαστιγώσουν. Επιπροσθέτως, θα του επιβληθεί χρηματική ποινή την οποία θα παραδώσει στον πατέρα της γυναίκας που δυσφήμισε ενώ ήταν έντιμη. Τέλος, αυτή θα παραμείνει γυναίκα του για πάντα.

Ακόμη, σε περίπτωση που ένας άνδρας πλησιάσει μια νέα, που δεν είναι αρραβωνιασμένη, και τους ανακαλύψουν, τότε ο άνδρας (που πλησίασε την κοπέλα) θα δώσει χρήματα στον πατέρα της και θα την πάρει γυναίκα του, επειδή την ταπείνωσε. Και μάλιστα, δεν θα μπορεί να τη χωρίσει σε όλη του τη ζωή.

Ο άντρας βαρύνεται με όλα τα έξοδα της οικογένειάς του. Είναι υπεύθυνος για όλα τα μέλη της καθώς και για τη συντήρησή τους. Επομένως η υλική συντήρηση της γυναίκας βάραινε το σύζυγο, ο οποίος θα έπρεπε να τη στεγάζει, να την τρέφει και να τη ντύνει, ανάλογα με την κοινωνική του θέση και τα μέσα που διέθετε. Αν ο άνδρας έπαιρνε κι άλλη γυναίκα, (αυτό επιτρεπόταν σε ορισμένες περιπτώσεις) δεν είχε δικαίωμα να στερήσει στην πρώτη γυναίκα του την τροφή της, το ρουχισμό και τις συζυγικές σχέσεις. Μάλιστα, εάν η γυναίκα δεν συντηρούταν καλά, μπορούσε να ζητήσει βοήθεια και προστασία από τον πατέρα της, ο οποίος έσπευδε να επιτιμήσει τον γαμπρό του. Και πάλι δηλαδή η γυναίκα ήταν εξαρτημένη από κάποιον άνδρα. Παρόλα αυτά, οι Ιουδαίοι ήθελαν τις γυναίκες τους καλοντυμένες και στολισμένες, ώστε να δείχνουν την αφθονία αγαθών στο σπίτι τους.

2.2: Ο γάμος

Ο ρομαντικός έρωτας είναι γνωστός στους Εβραίους από την αρχή της ιστορίας τους. Για παράδειγμα το πάθος του Αβραάμ και της Σάρρας, του Ιακώβ και της Ραχήλ, του Δαβίδ και της Βηθσαβεέ και άλλων πολλών ζευγαριών που διατήρησαν την φρεσκάδα τους. Πιο συγκεκριμένα, ο Ιουδαίος άνδρας είναι πολυγαμικός και εκτός από τις νόμιμες γυναίκες μπορούν να υπάρχουν και παλλακίδες, οι οποίες ανήκαν στην οικογένεια, όσο ο άνδρας είχε σχέσεις μαζί τους. Γενικότερα όμως, μια μειοψηφία εφάρμοζε την πολυγαμία στο Ισραήλ.

Για την εκλογή συζύγου υπήρχαν όμως και κάποια κριτήρια. Όπως το εσωτερικό της πατριάς ή της φυλής. Ακόμα ο βιβλικός νόμος κάνει μια μεγάλη διάκριση στην μνηστεία και το γάμο. Το τυπικό της μνηστείας είναι σημαντικό για την γυναίκα αφού αυτό καθορίζει την θέση της στο μελλοντικό της σπίτι, δηλαδή αν θα είναι σύζυγος ή παλλακίδα. Μετά τον γάμο τα παιδιά που θα κάνουν είναι πέντε ή έξι και προτιμούν τα αγόρια. Τώρα, αν κάποια γυναίκα ασελήσει ή μοιχεύσει ακολουθεί μια διαδικασία που με αυτήν αποκαλύπτεται η αθωότητά της ή η ενοχή της.

2.3: Η οικογένεια

Ο άντρας φυσιολογικά (κυρίως παλιότερα) και τυπικά παντρεύεται στα δεκαοχτώ του, στα είκοσι κάνει τα πρώτα του παιδιά, στα 36 του γίνεται παππούς και στα 56 του προπάππους.

Στην οικογένεια μέσα η μητέρα δίνει το όνομα στο παιδί και άντρες ονομάζονται σύμφωνα με την μητέρα τους και όχι με τον πατέρα τους. Όμως ο άντρας-πατέρας είχε όλα τα δικαιώματα πάνω στην οικογένειά του και στους άντρες και στις γυναίκες. Συγκεκριμένα, σε κάποιες περιστάσεις μπορούσε να πουλήσει τα παιδιά του για δούλους ή και να τα θυσιάσει. Ο πατέρας οφείλει να μεταχειρίζεται τα παιδιά του με δικαιοσύνη και να μην ρίχνει τις ευθύνες σε κάποιο από τα παιδιά ώστε να ευνοήσει ένα συγκεκριμένο. Γενικότερα, η υιοθεσία δεν γίνεται δεκτή από τον νόμο. Και αυτό γιατί ο οικογενειακός δεσμός και το κληρονομικό δικαίωμα προσδιορίζονται από την καταγωγή και το αίμα.

Η ομοφυλοφιλία για τους Εβραίους χαρακτηριζόταν «βδέληγμα».

2.4: Αποπομπή συζύγου

Ένας Εβραίος το να διώξει την γυναίκα του είναι παραδεκτό από τον νόμο. Η γυναίκα μπορεί να ξαναγυρίσει στον άνδρα της εκτός κι αν μετά από αυτόν έχει ξαναπαντρευτεί. Επιπλέον, η αποπομπή δεν γίνεται δεκτή αν ο άντρας είχε κατηγορήσει άδικα την γυναίκα του, πως δεν ήταν «ανέγγιχτη», όταν την παντρεύτηκε.

2.5: Η θέση της γυναίκας στον Ιουδαϊκό κόσμο στα χρόνια του Χριστού

Η θέση της γυναίκας στα χρόνια του Χριστού ήταν υποβαθμισμένη. Όφειλε υποταγή και πίστη στον άντρα της και έμενε κυρίως στο σπίτι. Δεν μπορούσε όμως να ζητήσει το ίδιο από το σύζυγό της. Δεν κληρονομούσε τίποτα ούτε από τον πατέρα της ούτε από το σύζυγό της. Δεν είχε κανένα πολιτικό δικαίωμα, όπως να είναι μάρτυρας σε δικαστήριο. Η γνώμη της δεν μετρούσε πουθενά. Στον Ναό είχαν δικαίωμα να μπαίνουν μόνον στην ειδική για τις γυναίκες αυλή· πουθενά αλλού. Οι άντρες απέφευγαν να τους μιλούν στον δρόμο. "Σ' ευχαριστώ, Θεέ μου, που δεν με έκανες γυναίκα", προσεύχονταν κάποιοι!

Όπως βλέπουμε στην Αγία Γραφή, τα λόγια του Θεού προς την Εύα ήταν τα εξής : *«καὶ τῇ γυναικὶ εἶπε· πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμὸν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἢ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει»* δηλαδή *«να πληθύνεται και να γεννά τα τέκνα της με λύπη και πόνο, και να εξουσιάζεται από τον άνδρα της»* (Γεν. 3,16). Τα λόγια του Θεού προς τον άνδρα ήταν *«ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγῆ τὸν ἄρτον σου»* (Γέν. 3,19). Βλέπουμε ακόμη πως η γυναίκα ασχολούνταν κυρίως με τα *«οικιακά»* (Γεν. κδ',1) και τα *«οικοκυρικά»* (Γεν. ιη', 6), αλλά και με την *«κτηνοτροφία»* (Γεν. κθ',6) και άλλες εξωτερικές δουλειές.

2.6: Η θέση της γυναίκας και του άνδρα στη Ρωμαϊκή κοινωνία

Οι γυναίκες στην Αρχαία Ρώμη δεν είχαν νομικά ή πολιτικά δικαιώματα. Έπρεπε να είναι υποταγμένες στην πατρική εξουσία (πατέρας, σύζυγος και αργότερα γιος). Ο σύζυγος και ο πατέρας μπορούσαν να σκοτώσουν τη γυναίκα για τον οποιοδήποτε λόγο καθώς ήταν νόμος της εποχής. Η κατάσταση αυτή άλλαξε με την άφιξη της νέας θρησκείας, του Χριστιανισμού.

Η κοινωνική τάξη όμως της Ρωμαίας οικοδέσποινας στην πράξη ήταν συνήθως υψηλή. Σε αντίθεση με τη γυναίκα στην Αρχαία Ελλάδα η Ρωμαία οικοδέσποινα δεν έμενε ποτέ περιορισμένη στον γυναικωνίτη. Τα καθήκοντα μιας Ρωμαίας ήταν τα μητρικά και τα συζυγικά, δηλαδή ο γάμος και η ανατροφή των παιδιών. Παρόλο που μόνο οι άντρες είχαν δικαίωμα στην εξουσία, υπήρξαν φορές όπου η πολιτική επιρροή των γυναικών είχε ως αποτέλεσμα να παρθούν καθοριστικές αποφάσεις.

Κατά την περίοδο της δημοκρατίας οι γυναίκες θεωρούνταν επικίνδυνες και ακατάλληλες για να εξισωθούν με τους άνδρες. Επίσης οι Ρωμαίοι πίστευαν ότι μια γυναίκα ήταν ανίκανη να διαχειριστεί μεγαλύτερη περιουσία και εξουσία από έναν άνδρα. Όμως υπάρχουν και παραδείγματα γυναικών οι οποίες έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη λήψη αποφάσεων (π. χ. η Πορκία, η δεύτερη σύζυγος του Μ. Βρούτου, λέγεται ότι επηρέασε τον άντρα της στην απόφασή του να δολοφονήσει τον Καίσαρα).

Κατά την περίοδο της ανόδου του Καίσαρα και περίπου τριάντα χρόνια από την εποχή του Αυγουστίνου, βλέπουμε γυναίκες από εύπορες τάξεις να δημιουργούν ένα κίνημα με το οποίο διεκδικούν δικαιώματα που αφορούν τις ελευθερίες στη δημόσια και την ιδιωτική τους ζωή. Καταφέρνουν να πετύχουν πολλά, όμως δεν μπόρεσαν να κάνουν κάτι για να βελτιώσουν τη θέση τους στον πολιτικό τομέα. Στην Αρχαία Ρώμη οι γυναίκες δεν επιτρεπόταν να διδαχθούν ιατρική, όπως και πολλά άλλα επαγγέλματα. Όμως, τα πράγματα άλλαξαν από τη στιγμή που οι Ρωμαίοι κατέκτησαν την Ελλάδα. Επειδή στον ελλαδικό χώρο υπήρχαν γυναίκες ιατροί, οι Ρωμαίοι τις έπαιρναν σκλάβες για να μάθουν στους άντρες την «τέχνη» της ιατρικής. Αργότερα όμως, δίδασκαν και στις γυναίκες αυτή την πολύ σημαντική και χρήσιμη τέχνη.

Στο Βυζάντιο η γυναίκα συνεχίζει να είναι υποβαθμισμένη. Παίζει όμως σημαντικότερο ρόλο στην οικογενειακή ζωή και είναι σεβαστή ιδιαίτερα ως μητέρα. Τα ανύπαντρα κορίτσια ήταν πολύ περιορισμένα και υπήρχε περίπτωση πριν το γάμο τους να μην είχαν καν συναντήσει τους μέλλοντες συζύγους τους. Μετά όμως το γάμο η κατάσταση άλλαζε και συχνά αυτές όριζαν την οικογενειακή ζωή. Δεν μπορούμε όμως να παραβλέψουμε το γεγονός ότι υπήρχαν την περίοδο αυτή σημαντικοί άνδρες (π. χ. οι αυτοκράτορες) αλλά και πολύ δυνατές και ικανές γυναίκες (Ειρήνη Αθηναία, Θεοδώρα) που μάλιστα έπαιξαν σημαντικό ρόλο σε αποφάσεις που επηρέασαν τις εξελίξεις στο Βυζάντιο (π. χ. εικονομαχία).

Συμπερασματικά, η θέση του άνδρα σε προχριστιανικές κοινωνίες ήταν φανερά ισχυρότερη από εκείνη των γυναικών. Η θέση των γυναικών ήταν υποβαθμισμένη, με εξάρτηση από τον πατέρα ή το σύζυγό τους. Χαρακτηριστικό είναι το φαινόμενο λιθοβολισμού των γυναικών όταν διέπρατταν κάποιο αδίκημα (π.χ. μοιχεία), κάτι που για τον άνδρα δεν ήταν πρόβλημα. Υπήρχαν βέβαια και εξαιρέσεις όπου ορισμένες γυναίκες κατάφεραν να μείνουν στην ιστορία, και υπήρχαν και κοινωνίες μητριαρχικές.

Κεφ. 3^ο : Η παρουσία των δύο φύλων στην ορθόδοξη πίστη και λατρεία

Όταν ο Χριστός άρχισε τη δημόσια δράση του, όπως προαναφέρθηκε, υπήρχαν πολλά κοινωνικά προβλήματα. Στο θέμα που εξετάζουμε το ανδρικό φύλο κατείχε ισχυρή θέση μέσα στην κοινωνία ενώ το γυναικείο υποβαθμισμένη. Ο Ιησούς επέλεξε άνδρες για να γίνουν οι πρώτοι μαθητές Του και ορισμένοι πιστεύουν ότι αυτό δείχνει υποβάθμιση της γυναίκας ενώ άλλοι βλέπουν σε αυτό την κοινωνία της εποχής εκείνης. Πολλά έχουν γραφτεί για το θέμα το οποίο αναπτύσσουμε παρακάτω.

3.1: Ο Ιησούς υπερασπίζεται τις γυναίκες

Ο στενός κύκλος των μαθητών του Ιησού ήταν άνδρες. Είχε και ευρύτερο κύκλο μαθητών όπου ανάμεσά τους υπήρχαν και γυναίκες, όπως η Μαρία, η Σουζάνα και άλλες. Είναι γνωστά τα περιστατικά με τις αδελφές του Λαζάρου, τον οποίο ανέστησε ο Χριστός. Η Μάρθα και η Μαρία συνομίλησαν με το Χριστό και ζήτησαν τη βοήθειά Του εκδηλώνοντας την πίστη τους. Άνδρες περιμάζεψαν το σώμα του Ιησού μετά το Σταυρό και Γυναίκες ήταν οι Μυροφόρες που διαπίστωσαν πρώτες την Ανάσταση. Επίσης κάνει την τιμή ο Ιησούς να εμφανιστεί μετά την Ανάστασή Του σε γυναίκες. Τα παραπάνω δείχνουν ότι αν και τα κοινωνικά δεδομένα της εποχής δεν επέτρεπαν τη δημόσια δράση των γυναικών αυτές δεν αποκλείστηκαν από δράσεις που σχετίζονταν με το Χριστό.

Είναι χαρακτηριστικό το περιστατικό που διασώζει ο ευαγγελιστής Ιωάννης ο οποίος αναφέρει ότι λιθοβολούσαν μια γυναίκα επειδή είχε διαπράξει μοιχεία, κάτι που για τον άνδρα επιτρεπόταν. Τότε ο Ιησούς πρότεινε όποιος είναι αναμάρτητος να τη λιθοβολήσει. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να φύγουν οι κατήγοροί της. Μετά Εκείνος τη συμβούλεψε να μην κάνει αμαρτίες. *«ἄγουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι γυναῖκα ἐπί μοιχείᾳ κατελημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ λέγουσιν αὐτῷ· διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατελήπται ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχευομένη· καὶ ἐν τῷ νόμῳ ἡμῶν Μωϋσῆς ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθάζειν. σὺ οὖν τί λέγεις; ... ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος βαλέτω λίθον ἐπ' αὐτήν. ... οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐξήρχοντο εἰς καθ' εἷς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων...»* (Ιω. 8,3-9, http://www.apostoliki-diakonia.gr/bible/bible.asp?contents=new_testament/contents_ioanni.asp&main=ioanni&file=1.4.8.htm). Δηλαδή «Οι δάσκαλοι του Νόμου και οι Φαρισαίοι έφεραν μια

γυναίκα που την είχαν συλλάβει για προσβολή της συζυγικής τιμής· την έβαλαν στη μέση και του είπαν: "Διδάσκαλε, αυτή τη γυναίκα την έπιασαν επ' αυτοφώρω να διαπράττει μοιχεία. Ο Μωσής στον Νόμο μάς έχει δώσει εντολή να λιθοβολούμε τέτοιου είδους γυναίκες· εσύ τι γνώμη έχεις;" ... "Όποιος ανάμεσά σας είναι αναμάρτητος ας ρίξει πρώτος πέτρα πάνω της ". ... Αυτοί όμως, όταν άκουσαν την απάντηση, άρχισαν - με πρώτους τους γεροντότερους - να φεύγουν ένας ένας...», (Ιω. 8,3-9).

3.2 : Η διδασκαλία του Χριστιανισμού για τα δύο φύλα

Οι δώδεκα Απόστολοι κήρυξαν το μήνυμα του Ευαγγελίου και σε άνδρες και σε γυναίκες της εποχής τους. Αποδέχτηκαν το μήνυμα αυτό άνθρωποι και από τα δύο φύλα. Μάλιστα αρκετές γυναίκες βαπτίστηκαν, όπως για παράδειγμα η Λυδία, (όταν ο Απόστολος Παύλος επισκέφτηκε τη Βέροια και τους Φιλίππους) που ουσιαστικά ήταν η πρώτη ευρωπαϊά χριστιανή.

Ο Απόστολος Παύλος αναφέρει ότι δεν υπάρχουν διακρίσεις λόγω φύλου (αρσενικού και θηλυκού) σε μια από τις τρεις επιστολές του με κύριο θέμα το γυναικείο φύλο, στην προς Γαλάτας. Επίσης αναφέρει πως δεν υπάρχουν διακρίσεις μεταξύ των δυο φύλων με βάση την κοινωνική θέση, δηλαδή κανένα από τα δυο φύλα δεν είναι δούλος. Θέτει ως προϋπόθεση για τη λειτουργία της ισότητας αυτής το «εν Χριστώ».

Ωστόσο, σύμφωνα με τις επιστολές του Αποστόλου Παύλου, οι προτροπές και συμβουλές που υπάρχουν σε αυτές αναφέρονται σε κοινωνικές και πολιτιστικές αντιλήψεις που επικρατούσαν εκείνη την εποχή.

Ο Απόστολος Παύλος στην Α΄ Προς Κορινθίους είναι υπέρ των γυναικών διακρίνοντας ότι υπάρχουν τα ζεύγη: Θεός – Χριστός, Χριστός – εκκλησία, ο Χριστός είναι κεφαλή της εκκλησίας και σύμφωνα με τα δυο φύλα ο άνδρας είναι κεφαλή της γυναίκας. Επίσης σε άλλα σημεία του συγγραφικού του έργου αναφέρεται στην υποταγή της γυναίκας στον άνδρα και ότι θα πρέπει να φοβάται τον άνδρα, κάτι που ερμηνεύεται ως σεβασμός. Ο Απόστολος Παύλος επίσης, σε επιστολή του αναφέρει πως η γυναίκα για να πάρει τις κατάλληλες απαντήσεις θα πρέπει να θέτει τα ερωτήματα στον άντρα της στο σπίτι και ότι δεν επιτρέπεται να ομιλεί στην εκκλησία.

Παρόλο που η κοινωνία στους πρώτους αιώνες μ. Χ. ήταν ανδροκρατούμενη στην πρώτη εκκλησία ενεργό λόγο είχαν οι γυναίκες Πρίσκιλλα, Φοίβη και Θέκλα. Επίσης οι γυναίκες οι οποίες εργάζονταν στο κοινωνικό έργο της εκκλησίας αποτελούσαν των θεσμό των διακονισσών κατά τον 6^ο αιώνα.

Μας κάνει εντύπωση σήμερα πως ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς κατά τον 3^ο αιώνα επισημαίνει ότι η γυναίκα είναι άνθρωπος, κάτι το οποίο αναδεικνύει την υπεροχή του άνδρα σε εκείνη την κοινωνία.

Κατά άλλους μελετητές δεν ήταν αποδεκτή για τις γυναίκες τους τρεις πρώτους αιώνες η βασική αντίληψη για τη δημιουργία του ανθρώπου, το «κατ' εικόνα» Θεού. Ο Μέγας Βασίλειος και ο Γρηγόριος ο Νύσσης ήταν οι πρώτοι που χρησιμοποίησαν αυτήν την αντίληψη ενώ, ο ιερός Χρυσόστομος το διέψευδε. Δεχόταν ότι και τα δυο φύλα είναι ομότιμοι, όμως όχι ισότιμοι και οι δυνατότητές τους είναι ίδιες. Εξήγησε επιπλέον ότι η γυναίκα είναι «κατ' εικόνα» μέσω του ανδρός (Εις την γένεσιν Β', 2)

Η αντίληψη των πάντων στα παραδοσιακά κείμενα ήταν αρνητική για το γυναικείο φύλο και τις θεωρούσαν αιτία όλων των κακών.

Η θέση της γυναίκας στην κοινωνία ήταν μόνο για το σπίτι και για την ανατροφή των παιδιών ενώ του άνδρα στην αγορά και στην πολιτική.

Η θέση της δεν βελτιώθηκε, για αρκετούς αιώνες με την περίπτωση της Παναγίας όσο και αν το χρησιμοποιούν ορισμένοι ως επιχείρημα. Δηλαδή στο πρόσωπο της Παναγίας τιμάται και εξυψώνεται η γυναίκα. Ωστόσο για πολλούς αιώνες αν και υπήρχε αυτό ως διδασκαλία της εκκλησίας οι κοινωνίες εξακολουθούσαν να υποτιμούν τη γυναίκα.

Σύμφωνα με κείμενα και τις αντιλήψεις παλαιότερων εποχών έχει άμεση σχέση με την αμαρτία κάτι το οποίο είναι αποτέλεσμα της πτώσης. Έτσι βγήκαν και οι φράσεις «*εκ γυναικός τα κρείττω*» και «*εκ γυναικός τα φαύλα*».

Σήμερα στη χριστιανική εκκλησία η γυναίκα-μητέρα όταν το νεογέννητο μωρό της γίνεται σαράντα ημερών εισέρχεται στο ναό και της διαβάζονται κάποιες ευχές. Από την εβραϊκή θρησκεία, στην οποία αρχικά γινόταν αυτό, πληροφορούμαστε ότι πήγαινε στο ναό για τον καθαρισμό της. Αυτό έχει πολύ συζητηθεί, στις μέρες μας οι ευχές που διαβάζονται στις γυναίκες κατά το σαραντισμό τους έχουν την έννοια της ευλογίας της εκκλησίας και της βοήθειας της γυναίκας να "ορθοποδήσει" και δε σημαίνουν υποτίμησή της. Αυτό το αντιλαμβάνεται κανείς αν διαθέτει εκκλησιαστικά κριτήρια. Επίσης το νεογέννητο μωρό κατά τον σαραντισμό, αν είναι αγόρι

εισέρχεται στο ιερό βήμα ενώ το κορίτσι όχι. Η είσοδος του αγοριού στο ιερό σηματοδοτεί τη δυνατότητά του να γίνει μελλοντικά ιερέας αν το επιθυμεί.

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι η θέση των ανδρών στα χρόνια του Χριστού ήταν ανώτερη μέσα στην οικογένεια και την κοινωνία, ενώ των γυναικών ήταν πολύ υποτιμημένη. Με συγκεκριμένα λόγια και πράξεις του ο Ιησούς άνοιξε πρωτοποριακά τον δρόμο, για να αλλάξει η απαράδεκτη κατάσταση. Από τότε μέχρι σήμερα έγιναν αρκετά για βελτίωση της θέσης τους. Απομένει όμως να γίνουν ακόμη πάρα πολλά, για να λυθεί ικανοποιητικά - γιατί όχι οριστικά - το πρόβλημα.

3.3: Η διδασκαλία του Χριστιανισμού για τα δύο φύλα και το μυστήριο του γάμου

Με το μυστήριο του γάμου ο άνδρας και η γυναίκα ενώνονται *«εις σάρκαν μίαν»* (Εφεσ. 5,31) και ευλογείται από την εκκλησία. Το πρώτο ζευγάρι που δημιουργήθηκε πάνω στη γη και ευλογήθηκε απ το θεό, ήταν ο Αδάμ και η Εύα. Πρώτα δημιουργήθηκε ο Αδάμ και ύστερα από την σάρκα του η Εύα με σκοπό να συμπορεύονται μαζί και να ενωθούν με το Θεό. *«καὶ ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς ἕκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδάμ, καὶ ὑπνώσε· καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς»* (Γεν. 2,21). Οι έχθρες και οι εγωιστικές αντιπαραθέσεις μεταξύ των δυο φύλων οφείλονται στη διάσπαση του ζεύγους από την κοινή τους πορεία, λόγω της πτώσης του ανθρώπου.

Ο Χριστός παραβρέθηκε στο γάμο της Κανά όπου έκανε και το πρώτο του θαύμα. Κατά την διάρκεια του μυστηρίου του γάμου, όταν ο ιερέας ενώνει τα χέρια των νυμφευόμενων (η λεγόμενη «άρμοση των χειρών») σημαίνει τη συνεχή ένωσή τους και την τιμή που δείχνει ο Θεός στο νέο ζευγάρι. Ο άνδρας οφείλει να αγαπά και να φροντίζει την γυναίκα του όπως και ο Χριστός αγάπησε την εκκλησία, δηλαδή μέχρι θανάτου. Ο άνδρας θεωρείται ως κεφαλή της γυναίκας όχι με την έννοια της εξουσίας αλλά με την έννοια της θυσίας όπως ακριβώς συνέβη με το Χριστό, που είναι η κεφαλή της εκκλησίας. Επιπλέον οι άνδρες θα πρέπει να αγαπούν τις γυναίκες τους όπως αγαπούν το ίδιο τους το σώμα. Όποιος αγαπάει την γυναίκα του αγαπάει τον εαυτό του. Οι γυναίκες θα πρέπει να υποτάσσονται στους άνδρες τους. Γιατί ο άνδρας είναι ο αρχηγός της γυναίκας όπως ο Χριστός είναι ο αρχηγός της εκκλησίας.

Ο άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος αναφερόμενος σε προγενέστερο κείμενο του Απ. Παύλου συμβουλεύει τους συγχρόνους του:

«Οι άνδρες να αγαπάτε τις γυναίκες σας, καθώς και ο Χριστός αγάπησε την Εκκλησία» Είδες μέγεθος της υπακοής: Άκουσε και το μέγεθος της αγάπης. Θέλεις να σε υπακούει η γυναίκα σου, καθώς η Εκκλησία το Χριστό; Φρόντιζε κι εσύ αυτήν, όπως ο Χριστός φροντίζει την Εκκλησία. Είτε πρέπει να δώσεις την ψυχή σου για τη γυναίκα, είτε πρέπει να πληγωθείς μύριες φορές, είτε να υπομείνεις και να πάθεις οτιδήποτε ... Ποια ηδονή θ' απολαύσει ο ίδιος ο άνδρας, όταν ζει με τη γυναίκα του και της συμπεριφέρεται σαν να ήταν δούλα;» (Αγ. Ι. Χρυσόστομος, Ομιλία 20 στην προς Εφεσίους, ΕΠΕ 21 ,σ. 198-200)

Ο ίδιος επίσης συμβουλεύει τους άνδρες της εποχής του προσπαθώντας να τους πείσει να μην είναι βίαιοι απέναντι στις γυναίκες τους:

«Λόγια αγάπης να της λες:... Εγώ από όλα, τη δική σου αγάπη προτιμώ και τίποτε δεν μου είναι τόσο βασανιστικό ή δυσάρεστο, όσο το να βρεθώ κάποτε σε διάσταση μαζί σου. ... Δεν έχουμε δυο περιουσίες, αλλά μία... Ποτέ να μην της μιλάς με πεζό τρόπο, αλλά με φιλοφροσύνη, με τιμή, με αγάπη πολλή. Να την τιμάς, και δε θα βρεθεί στην ανάγκη να ζητήσει την τιμή από άλλους... Να την προτιμάς από όλους για όλα, για την ομορφιά, για τη σωφροσύνη της, και να την εγκωμιάζεις. Να κάνεις φανερό ότι σ' αρέσει η συντροφιά της κι ότι προτιμάς να μένεις στο σπίτι για να 'σαι μαζί της από το να βγαίνεις στην αγορά. Από όλους τους φίλους να την προτιμάς, και από τα παιδιά που σου χάρισε, κι αυτά εξαιτίας της να τα αγαπάς» (Ιωάννης Χρυσόστομος (Α 62, 146-148. Μτφ. από: Παναγιώτη Νίλα, Ζέον Θεού- μένον, εκ. Αρμός, Αθήνα 19923, σελ. 85)

3.4: Ιεροσύνη των γυναικών και η συμμετοχή τους στη λατρεία

Η παράδοση των πρώτων αιώνων είναι σαφής και ενιαία στο θέμα των λαϊκών (ανδρών και γυναικών) στη λατρεία. Οι βαπτισμένοι στο όνομα του Χριστού συμμετέχουν ενεργά στα τελούμενα κατά τη λατρεία και συνεργάζονται με τους κληρικούς.

Ο Χριστός, στην πραγματικότητα, όπως και σε άλλα πολλά θέματα, καθώς και αυτά που σχετίζονταν με τη συμπεριφορά του απέναντι στις γυναίκες, αποτέλεσε μεγάλο «σκάνδαλο» για την εποχή του. Όταν οι μαθητές του τον συνάντησαν να μιλάει με γυναίκα, απόρησαν. Είναι γνωστό πως το χαρμόσυνο μήνυμα της

Ανάστασης διαδόθηκε από τις γυναίκες.

Η θέση της γυναίκας στην κοινωνία εκείνη είναι τέτοια που ήταν αδιανόητο να αντιμετωπίζουν ζητήματα περί ιεροσύνης των γυναικών. Η ιεροσύνη των γυναικών δεν τέθηκε στο παρελθόν ως ερώτηση για να πάρει κανείς απάντηση σε αυτό. Η αρνητική απάντηση στο ερώτημα ξεκίνησε ιδίως από την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία που είναι σε όλα τα επίπεδα μια ανδροκρατούμενη κοινωνία γιατί οι γυναίκες χρησιμοποιήθηκαν, σύμφωνα με την αντίληψη «περί βοηθού των ανδρών», σε διάφορα εκκλησιαστικά έργα. Στην πραγματικότητα το θέμα της ιεροσύνης των γυναικών ανέκυψε στο πλαίσιο της Οικουμενικής Κίνησης και των πρωτοβουλιών άλλων Ομολογιών. Για παράδειγμα οι Προτεστάντες δέχονται να έχουν ιερείς άνδρες και γυναίκες.

Κατά την Αγία Γραφή αλλά και από την Ορθόδοξη Παράδοση οι πιστοί δέχονται και κατανοούν πλήρως πως υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλλα. Άνδρες και γυναίκες έχουν την ίδια αντιμετώπιση και τις ίδιες δυνατότητες. Έτσι έχουν την δυνατότητα να συμμετέχουν και γυναίκες στις θρησκευτικές εκδηλώσεις. Κατά την Πεντηκοστή δέχτηκαν και οι παρούσες γυναίκες το Πνεύμα το Άγιο (Πράξ. 2,1 ε.), όπως και οι άνδρες, όχι όμως την ειδική ιεροσύνη. Η Παναγία, κεντρικό πρόσωπο της πρώτης Εκκλησίας, δεν έλαβε την ειδική Ιεροσύνη ούτε και κάποιες γυναίκες που ανέπτυξαν σημαντική θέση στη ζωή της τοπικής Εκκλησίας.

Η διδασκαλία της Εκκλησίας μας πληροφορεί αλλά και μας διδάσκει ότι υπάρχει ισοτιμία, δικαιοσύνη ανάμεσα στα δύο φύλα. Η γυναίκα κατά την ιστορική διαδρομή της Εκκλησίας αποδεικνύεται ισαπόστολος, παραδείγματος χάρη, η Αγία Φωτεινή η Σαμαρείτισσα.

Υπήρχαν γυναίκες «προφητεύουσες» (Α' Κορ. 11,5), χειροτονούνταν ως Διακόνισσες που ήταν όπως οι Διάκονοι. Η Αγία Θέκλα ήταν διακόνισσα και είχε διαπράξει έργο φιλανθρωπίας και η Ολυμπιάδα ήταν διακόνισσα στην Κωνσταντινούπολη. Ο θεσμός «των διακονισσών», με τη συμμετοχή τους στο λειτουργικό έργο, ήταν σημαντικό γεγονός εκείνης της εποχής και συντέλεσε στην υπέρβαση των αντιλήψεων που υποτιμούσαν τη γυναίκα. Ο θεσμός αυτός διατηρήθηκε μέχρι το τέλος του Βυζαντίου.

Και σήμερα μπορεί να υπάρχει μεγαλύτερη συμμετοχή και ισότητα των γυναικών στη ζωή της Εκκλησίας. Οι γυναίκες στην Ελλάδα εκκλησιάζονται τακτικά σε διπλάσιο ποσοστό από ότι οι άνδρες. Τη σημερινή εποχή δεν παίζει ρόλο αν θα είναι κανείς άνδρας ή γυναίκα και όλοι έχουν το δικαίωμα στην δημόσια ζωή.

Στην εκκλησία η θέση της γυναίκας είναι ισότιμη με του άνδρα , διότι και τα δυο φύλα ενώνονται μεταξύ τους και μαζί με τη Θεία Κεφαλή σε μια «εν Χριστώ ζωή», με την ενέργεια της Χάριτος. Κάθε φύλο, διατηρεί τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του φύλου του στην καθημερινή ζωή του. Στη ζωή της εκκλησίας το κάθε φύλο αγωνίζεται με διαφορετικό τρόπο, ίσως και από διαφορετική θέση προς ένα κοινό σκοπό. Μόνο με εκκλησιαστικά κριτήρια και όχι με κοσμικά μπορεί κανείς να κατανοήσει και να επιδιώξει την ισοτιμία άνδρα και γυναίκας στο χώρο της ορθόδοξης λατρείας. Έτσι στην ορθόδοξη παράδοση οι άνδρες ιεουργούν, οι γυναίκες μπορούν να αναλαμβάνουν διάφορα διακονήματα. Υπάρχουν δυνατότητες μεγαλύτερης ανάμιξης της γυναίκας στη ζωή της Εκκλησίας. Μπορεί να «χειροθετείται» αναγνώστρια και να διαβάξει τα λειτουργικά αναγνώσματα ή να ψάλλει στην Εκκλησία. Μπορεί, ακόμη, να επανασυσταθεί ο θεσμός των διακονισσών, ιδίως στην ιεραποστολή. Εκεί που η γυναίκα σίγουρα μπορεί να προσφέρει σημαντικό έργο είναι η φιλανθρωπία και η συμπαράσταση στον πάσχοντα άνθρωπο. Μπορεί να διδάσκει τις νεώτερες γενιές να φροντίζει όσους έχουν ανάγκη και να συμμετέχει σε δράσεις που έχουν να προσφέρουν πολλά στο συνάνθρωπο.

Κεφ. 4^ο : Η θέση του άνδρα και της γυναίκας στο Ισλάμ

Σύμφωνα με τον μουσουλμανισμό, και συγκεκριμένα με το Κοράνιο, η θέση της γυναίκας είναι κατώτερη από αυτή του άνδρα, αφού ο θεός ύψωσε τους άνδρες πάνω από τις γυναίκες και έδωσε σε αυτούς την δυνατότητα να προικίζουν τις γυναίκες με πλούτη. Οι γυναίκες-πρότυπα είναι αυτές που είναι ευπειθείς, υπάκουες στους συζύγους τους και αφοσιωμένες στην οικογένειά τους. Σε αντίθετη περίπτωση ο άνδρας καλείται να τις δειρεί κάτι που ισχυροποιεί τη θέση του. Φαίνεται να βελτιώνεται κάπως η θέση της γυναίκας όταν γίνεται μητέρα.

«Οι άντρες εξουσιάζουν τις γυναίκες επειδή ο Αλλάχ τους έκανε ανώτερους από τις γυναίκες και επειδή ζοδεύουνε τα αγαθά τους για να τις συντηρήσουν. Οι καλές γυναίκες είναι υπάκουες. Κρύβουν τα απόκρυφα μέρη τους επειδή ο Αλλάχ τα έχει κρύψει. Αυτές δε που φοβάστε πως είναι ανυπάκουες, να τις συμβουλευέτε, να τις στέλνετε σε χωριστά κρεβάτια και να τις χτυπάτε. Έπειτα αν σας υπακούσουν, να μην κάνετε καμία άλλη πράξη εναντίον τους. Ο Αλλάχ είναι ανώτερος, υπέρτατος» (Κοράνιο, Γυναίκες)

Στην προϊσλαμική κοινωνία τα πράγματα ήταν ακόμη πιο δύσκολα αφού στις περιοχές που αργότερα εξαπλώθηκε ο ισλαμισμός οι γυναίκες συχνά ήταν δούλες ή αιχμάλωτες και φυσικά ίσχυε η πολυγαμία. Μάλιστα, ο Μωάμεθ, που προτείνει έως τέσσερις γυναίκες και να μπορεί ο άνδρας να τις συντηρεί μαζί με τα παιδιά τους, μάλλον φέρεται καλά στις γυναίκες.

Παρά το γεγονός ότι ο Μωάμεθ έδειχνε μια ευγένεια και καλοσύνη προς τις γυναίκες, υιοθετούσε αρνητική στάση ως προς τα δικαιώματά τους. Ο Προφήτης αναφέρει χαρακτηριστικά: *«Παρατήρησα τον παράδεισο και είδα ότι οι περισσότεροι από τους κατοίκους ήταν φτωχοί και παρατήρησα την κόλαση και είδα ότι οι περισσότεροι κάτοικοι ήταν γυναίκες».*

Χαρακτηριστικές δεσμεύσεις που επιβάλλονται στις μουσουλμάνες είναι η κάλυψη του προσώπου, που ισχύει ακόμα και σήμερα σε κάποιες ισλαμικές χώρες. Και αυτό διότι οι μουσουλμάνοι ισχυρίζονται ότι οι γυναίκες *«κρύβουν τα απόκρυφα μέρη τους επειδή ο Αλλάχ τα έχει κρύψει»* (Κοράνιο, Γυναίκες)

Ως προς το θέμα του γάμου και του διαζυγίου, οι γυναίκες έχουν λιγότερα δικαιώματα από τους άνδρες. Ο άνδρας μόνο με το λόγο του και με μάρτυρες μπορεί να χωρίσει τη γυναίκα του. Εκείνη δεν έχει δικαίωμα να ζητήσει διαζύγιο. Απαγορεύεται στον μουσουλμανισμό να παντρευτεί κάποιος γυναίκα άλλου άνδρα,

εάν αυτή δεν έχει πάρει διαζύγιο, εκτός αν πρόκειται για γυναίκα "απίστου" (δηλαδή άλλης θρησκείας, κάτι που αναφέρεται κυρίως σε περιπτώσεις αιχμαλώτων γυναικών) που μπορεί να παντρευτεί ακόμα και χωρίς να έχει προηγηθεί διαζύγιο. Η μουσουλμάννα δεν έχει το δικαίωμα να παντρευτεί χριστιανό ή ιουδαίο, ενώ αντίθετα ο μουσουλμάνος μπορεί να παντρευτεί χριστιανή ή εβραία χωρίς εκείνη να εγκαταλείψει την θρησκεία της. Τα παιδιά τους όμως ακολουθούν τη θρησκεία του μουσουλμάνου πατέρα.

Ο άντρας θεωρείται ανώτερος από την γυναίκα στην οικογένεια και έχει την απόλυτη εξουσία. Έχει το δικαίωμα να παίρνει αποφάσεις για όλους αλλά και να ασκεί σωματική βία στην σύζυγο ή τα παιδιά του εάν εκείνοι δεν υπακούν. Μια κραυγαλέα διάκριση επίσης είναι το γεγονός ότι ο άνδρας έχει το δικαίωμα πολυγαμίας. Επιτρέπεται να έχουν όσες γυναίκες θέλουν καθώς μπορούν να έχουν και δούλες από πολέμους ή από αγορά.

Όσες περισσότερες παλλακίδες είχαν οι άντρες, τόσο μεγάλωνε η ισχύς τους και η τιμή τους. Το Κοράνιο γράφει: *«Εάν φοβάσθε μήπως αδικήσετε τα ορφανά, μην παίρνετε συζύγους παρά μόνο δυο, τρεις ή και τέσσερις από τις αρεσκείας σας. Εάν ακόμη αδικήσετε αυτά, να μην νυμφευτείτε παρά μια μόνην ή ότι προμηθευτεί η δεξιά σας»* (εννοεί δούλη αγορασμένη ή αιχμάλωτο)

4.1: Μεικτοί γάμοι

Αν πάρουμε για παράδειγμα τις ισλαμικές χώρες θα παρατηρήσουμε τα δικαιώματα της γυναίκας και την θέση της στο γάμο. Σε κάποιες χώρες, κάθε αλλοδαπή γυναίκα ενός μουσουλμάνου χρειάζεται την υπογραφή του άντρα της για τις μετακινήσεις της. Γι αυτό κάποιες άλλες χώρες, για την προστασία των συμφερόντων των αλλοδαπών, συνιστούν προσοχή από την πλευρά των αλλοδαπών γυναικών για να μην χειραγωγούνται από τους συζύγους τους. Εάν η χριστιανή σύζυγος μεταναστεύσει με τον άντρα της στην ισλαμική του πατρίδα, η πολυγαμία τις περισσότερες φορές είναι επιτρεπτή. Έτσι ο μουσουλμάνος θα μπορεί να έχει μέχρι και τέσσερις γυναίκες ανεξάρτητα από την συγκατάθεση της γυναίκας του. Αλλού το Μουσουλμανικό Δίκαιο ορίζει τους μεικτούς γάμους. Σύμφωνα με την μουσουλμανική αντίληψη, ο Θεός την ημέρα της Κρίσης, θα δικάσει τους πάντες και δεν θα αναδείξει νικητές τους άπιστους κατά των πιστών μουσουλμάνων.

Το μουσουλμανικό Δίκαιο είναι ευνοϊκό προς τον άντρα και δίνει το δικαίωμα σε

αυτόν, όχι μόνο να κακομεταχειρίζεται την γυναίκα αλλά και να διαλύει τον γάμο του μαζί της όποτε εκείνος επιλέξει.

4.2: Ο πατέρας στην οικογένεια

Αρχικά ο πατέρας, στις χώρες που εφαρμόζουν πιστά το νόμο του Ισλάμ, οφείλει να συντηρεί την οικογένειά του καθώς μόνο εκείνος έχει το δικαίωμα εργασίας. Σχετικά με την πατρική εξουσία, εκφράζεται στο δικαίωμα του πατέρα να εκλέξει τον άντρα της κόρης του και να κλείσει συμφωνία γάμου στην προεφηβική ηλικία.

Το χρέος στοργής και συμπαράστασης προς τη μητέρα υπογραμμίζεται. Γι αυτό και η θέση της γυναίκας είναι λίγο καλύτερη όταν εκείνη είναι μητέρα. Επίσης, τα παιδιά οφείλουν να σέβονται και να τιμούν τους γονείς τους. Ιδιαίτερα οι κοπέλες πρέπει να καλύπτουν το σώμα τους μπροστά στους πατεράδες τους, στα αδέρφια τους και στις συζύγους των πατεράδων τους. Για να αποδεχθούν οι γονείς της νύφης τον γαμπρό, οφείλε εκείνος να δώσει τη γνωστή προίκα με την οποία «αγόραζε» την κοπέλα. Πολλές φορές η συμφωνίες γάμου γίνονταν με σκοπό ο γαμπρός να μη δώσει χρήματα αλλά κάτι άλλο που να έχει αξία π.χ. καμήλες.

4.3: Η αγωγή των παιδιών

Το θέμα της ανατροφής των παιδιών είναι επίσης ενδεικτικό της κατώτερης κοινωνικής θέσης της γυναίκας στο Ισλάμ. Η ανατροφή των παιδιών αποτελεί αποκλειστικό δικαίωμα του πατέρα. Ακόμα και στις περιπτώσεις που η μητέρα ανήκει σε μία θρησκεία «εξ αποκαλύψεως», δηλαδή στον Ιουδαϊσμό ή στον Χριστιανισμό, τα παιδιά πρέπει οπωσδήποτε να ανατραφούν σύμφωνα με την ισλαμική θρησκεία. Τυχόν συμφωνία στο συμβόλαιο του γάμου για ανατροφή των παιδιών στη θρησκεία της μητέρας είναι ανεπίτρεπτη. Τα νεώτερα δίκαια δεν παρουσιάζουν καμία εξαίρεση στο θέμα αυτό, ενώ όπου δεν υπάρχει σχετική διάταξη, ισχύει το Μουσουλμανικό Δίκαιο. Σε ορισμένες χώρες το Δίκαιο ορίζει: «Τα από τον γάμο ενός μουσουλμάνου και μιας χριστιανής ή Ιουδαίας γεννηθέντα τέκνα και των δυο φύλων ακολουθούν τη θρησκεία του πατέρα».

Σήμερα ο πολιτισμός του Ισλάμ έχει έρθει σε επαφή με το δυτικό πολιτισμό. Οι νόμοι και η παιδεία της δύσης έχουν προσελκύσει κυρίως τους πολιτικούς

αρχηγούς διαφόρων χωρών. Έτσι πολλά από όσα προαναφέρθηκαν έχουν αλλάξει. Ορισμένες χώρες είναι βαθιά προσκολλημένες στις επιταγές του Κορανίου. Σε άλλες χώρες όμως δεν υπάρχουν περιορισμοί (π.χ. στην αμφίεση των γυναικών). Οι γυναίκες σπουδάζουν και εργάζονται έξω από το σπίτι. Γενικότερα σήμερα οι ρόλοι ανδρών και γυναικών καθώς και η ανατροφή των παιδιών σε ορισμένες χώρες καθορίζεται από το Ισλάμ ενώ σε άλλες που επηρεάστηκαν αρκετά από το δυτικό πολιτισμό ακολουθούνται περισσότερο πρότυπα που υιοθετεί και ο υπόλοιπος κόσμος και όχι μόνο ο μουσουλμανικός.

4.4: Συνέντευξη

Επισκεφτήκαμε μία οικογένεια μουσουλμάνων, που κατάγονται από την Αλβανία, ζητήσαμε να μας δώσουν κάποιες πληροφορίες, για τη θέση του άνδρα και της γυναίκας στη χώρα καταγωγής τους και τους ρωτήσαμε αν επηρεάζει σε αυτό και η θρησκεία.

Γειά σας, είμαστε μαθητές της Α΄ τάξης του Λυκείου και κάνουμε μία εργασία με θέμα τη θέση των δύο φύλων στη μουσουλμανική κοινωνία. Θα θέλαμε λοιπόν, με βάση την προσωπική σας εμπειρία και τις γνώσεις σας, να μας απαντήσετε σε κάποιες ερωτήσεις που αφορούν αυτή τη θρησκεία.

Από ποιά χώρα κατάγεστε;

-Κατάγομαι από την Αλβανία.

Ποιά είναι η θρησκεία που επικρατεί στη χώρα σας;

-Η κύρια θρησκεία είναι η μουσουλμανική.

Πώς αντιμετωπίζουν οι άντρες τις γυναίκες στην καθημερινή ζωή;

-Γενικά ο τρόπος του άντρα προς την γυναίκα είναι καλός. Δηλαδή κάθε άντρας σέβεται τη γνώμη της γυναίκας του, δεν ασκούν βία πάνω τους, ούτε σωματική ούτε ψυχική, όπως συνήθιζαν να κάνουν τα παλιά χρόνια.

Υπάρχει κάποια διαφοροποίηση ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης των γυναικών στα χωριά και στις πόλεις;

-Δυστυχώς υπάρχει. Στα χωριά ο άντρας θεωρείται ότι πρέπει να έχει το πάνω χέρι, και αυτό είναι κατανοητό και από την γυναίκα. Για παράδειγμα όταν

αποφασίζει ο άντρας, η γυναίκα δεν πρέπει να φέρνει αντιρρήσεις αλλά να συμφωνεί πάντα με την γνώμη του συζύγου της. Γιατί αν φέρει αντίρρηση υπάρχει περίπτωση ο άντρας να ασκήσει βία πάνω της. Κάτι που δεν συμβαίνει στις πόλεις αφού τα δικαιώματα τους είναι ίδια.

Σε περίπτωση μοιχείας, πώς τιμωρούνται οι γυναίκες;

-Σε περίπτωση που κάποια γυναίκα απατήσει τον άντρα της, τις περισσότερες φορές ο άντρας την χωρίζει, αφού έχει προηγηθεί καβγάς ο οποίος συνήθως είναι βίαιος. Σε κάποιες περιπτώσεις, ειδικά στα χωριά, στη γυναίκα ασκείται βία και από τους γονείς της γιατί θεωρούν αμαρτία και προδοσία, αφού προχωρούν με την πίστη του Αλλάχ, που θεωρεί ότι η γυναίκα έχει υποχρέωση να παντρεύεται μόνο μία φορά, να έχει γνωρίσει μόνο έναν άνδρα στη ζωή της, και φυσικά να μην κοιτάζει άλλον άνδρα εκτός από τον δικό της. Δηλαδή να μην απατάει ούτε καν με την σκέψη, πόσο μάλλον και στην πράξη, που θεωρείται η απόλυτη προδοσία.

Σε ποιό χώρο προσεύχονται οι άντρες και οι γυναίκες;

-Οι άντρες προσεύχονται σε Τζαμί, ενώ οι γυναίκες στα σπίτια τους, διότι απαγορεύεται να προσεύχονται στον ίδιο χώρο με τους άνδρες.

Ποιά είναι τα έθιμα του γάμου στον μουσουλμανισμό;

-Στον μουσουλμανισμό υπάρχουν πολλές παραδόσεις. Κάποιες από τις οποίες θα αναφέρω παρακάτω. Πρώτα από όλα το ζευγάρι μαζί με την οικογένεια του γαμπρού ορίζουν την ημερομηνία του γάμου. Στη χώρα μας έχουμε ως παράδοση τρεις-τέσσερις ημέρες πριν, να κάνουμε στα σπίτια μας γλέντι. Ο γαμπρός στο δικό του και η νύφη στο δικό της μαζί με συγγενείς. Όταν έρχεται η μέρα του Σαββάτου, το ζευγάρι κάνει το γλέντι του γάμου μαζί με τους συγγενείς και φίλους της νύφης, ενώ την Κυριακή γίνεται το γλέντι με τους συγγενείς και φίλους του γαμπρού. Το πρωί της Κυριακής όμως, ο γαμπρός με κάποιους συγγενείς πηγαίνει στο σπίτι της νύφης, την παίρνει και την πάει σπίτι του, όπου εκεί την περιμένει το σόι του γαμπρού. Έπειτα η νύφη μπαίνει στο σπίτι με το δεξί πόδι και η πεθερά τρώει λίγο μέλι από την νύφη για να πάνε όλα καλά στη ζωή του ζευγαριού. Στη συνέχεια ακολουθεί γλέντι. Τις επόμενες ημέρες το ζευγάρι κάνει πολιτικό γάμο που συνήθως η γυναίκα παίρνει το επίθετο του συζύγου.

Ποιά ηλικία θεωρούν κατάλληλη στη Αλβανία για να παντρευτεί η γυναίκα και ο άντρας;

-Η κατάλληλη ηλικία για μία γυναίκα στη χώρα μου είναι 20-25 χρονών, ενώ τα παλιά χρόνια 15-18, επειδή η γυναίκα πρέπει να παντρεύεται νωρίς. Ενώ ο άντρας γύρω στα 25-30 τώρα και παλιά 20-25.

Αυτό ισχύει σε όλες τις περιπτώσεις ή σε κάποιες;

-Αυτό ισχύει περισσότερο στις πόλεις γιατί στα χωριά πιστεύουν ότι οι γυναίκες πρέπει να παντρεύονται σε μικρή ηλικία. Εάν ξεπεράσουν το ηλικιακό όριο, θεωρούν ότι θα μείνουν ανύπαντρες, με αποτέλεσμα να παντρεύονται με προξενιό. Αντιθέτως οι περιπτώσεις να παντρεύονται μόνες τους είναι μηδαμινές.

Τι φορούν οι μουσουλμάνες γυναίκες όταν βρίσκονται εκτός σπιτιού;

-Συνήθως ντύνονται κανονικά όπως όλες οι Ευρωπαϊκές γυναίκες, ενώ ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις που οι άντρες ή οι γονείς απαγορεύουν τις εξόδους όταν είναι μόνες τους ή ακατάλληλα ντυμένες.

Ποια δικαιώματα έχουν οι μουσουλμάνες στην εκπαίδευση;

-Οι μουσουλμάνες έχουν τα ίδια δικαιώματα που έχουν και οι άντρες. Να τελειώσουν το σχολείο, να σπουδάσουν στο πανεπιστήμιο και στη συνέχεια να εργαστούν. Επίσης είναι σπάνιο φαινόμενο, οι γονείς να απαγορεύουν στις κόρες τους να σπουδάσουν.

Συζήτηση

Κατά την επεξεργασία της συνέντευξης διαπιστώσαμε ότι δε φαίνεται εδώ η θρησκεία να ορίζει αυστηρά τη συμπεριφορά ανδρών και γυναικών σύμφωνα με το Κοράνιο (π.χ. αμφίεση γυναικών, αυστηρή υποταγή στον άνδρα). Οι γυναίκες φαίνεται να έχουν κάποια ελευθερία, ειδικά στις πόλεις, και σπουδάζουν. Αυτό ενδεχομένως να εξηγείται ως εξής. Στην Αλβανία οι νόμοι, οι συνήθειες της καθημερινότητας είναι πιθανό να έχουν επηρεαστεί περισσότερο από τις δυτικές κοινωνίες. Άξιο όμως προσοχής είναι ότι υπάρχει αυστηρότητα απέναντι στη γυναίκα σε θέματα συζυγικής πίστης, τόσο από το σύζυγο όσο και από την πατρική της οικογένεια. Επίσης προκύπτει ότι οι άνθρωποι σε αυτή τη χώρα, παντρεύονται μικρότεροι σε ηλικία από ότι στη δική μας. Διαφορά επίσης σε σχέση με τη χώρα μας υπάρχει στα έθιμα του γάμου και στον τρόπο που τελείται (δεν είναι θρησκευτικός αλλά πολιτικός), όπως και στα κοινωνικά πρότυπα που ισχύουν στις πόλεις με αυτά που ισχύουν σε χωριά.

Κεφ. 5^ο : Υποτίμηση της γυναίκας στον Ινδουισμό

Αν και δεν περιλαμβάνεται ο Ινδουισμός στις θρησκείες που αποφασίσαμε να μελετήσουμε (εξηγούνται στην εισαγωγή οι λόγοι), άρα δεν προσεγγίσαμε συνολικά το θέμα, θα αναφέρουμε μόνο μια περίπτωση υποτίμησης της γυναίκας σε αυτή τη θρησκεία.

Η Garuda Purana είναι ένα ιερό κείμενο του Ινδουισμού που διαβάζεται συνήθως στην καύση των νεκρών και προβλέπει ότι όλες οι χήρες, ανεξαρτήτως κάστας, είναι υποχρεωμένες μετά το θάνατο του συζύγου τους να καούν στην πυρά. Το έθιμο αυτό ονομάζεται sati. Εξαιρέσεις αποτελούν οι έγκυες και μητέρες μικρών παιδιών. Αν δεν το κάνουν, θα τιμωρηθούν και θα ξαναγεννιούνται γυναίκες ώσπου να το κάνουν. *«Είναι η ύψιστη υποχρέωση για μια γυναίκα να σκοτωθεί μετά τον άντρα της.»* (Brahma Purana LXXX, 75), *«Το sati είναι ευλογημένο από τις Βέδες.»* (Brahma Purana LXXX, 75), *«Το sati είναι διάσημο σε όλους τους κόσμους.»* (Brahma Purana LXXX, 75)

Ο άραβας Alberuni ισχυρίζεται ότι η χήρα έχει δυο επιλογές μετά τον θάνατο του συζύγου της: ή να καεί στην πυρά, ή να παραμείνει χήρα σε όλη της τη ζωή. Τις γυναίκες των βασιλιάδων τις καίνε ακόμη και χωρίς την θελησή τους.

Το έθιμο της θανάτωσης της χήρας καταργήθηκε από τους Άγγλους το 1829, δυστυχώς όμως τηρείται από κάποιους ινδουιστές ακόμη και σήμερα. Το 1990 πάνω από πενήντα χήρες κάηκαν στο έθιμο αυτό. Ωστόσο, συμβαίνει σε αρκετές περιπτώσεις η γυναίκα να δολοφονείται από την οικογένεια του συζύγου ή να περιλούζεται με βενζίνη βρίσκοντας τραγικό θάνατο.

Οι χήρες στον ινδουισμό είναι κάτι σαν ισόβιες δούλες και το βράδυ κοιμούνται σε παραπήγματα ή στην καλύτερη περίπτωση, απομονωμένες όλες μαζί σε ένα σπίτι. Γίνονται εύκολα θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης από ιδιοκτήτες σπιτιών, συγγενείς ή ιερείς, παρόλα αυτά δεν προβάλλουν καμία αντίσταση. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά Ινδή χήρα: "Ακόμα και αν διαμαρτυρηθούμε για τα δεινά μας, ποιος θα νοιαστεί; Αυτό είναι το κάρμα μας. Αυτή είναι η ζωή μας και πρέπει να ζήσουμε ελπίζοντας σε μια καλύτερη μετενσάρκωση την επομένη φορά". Ίσως η άποψη αυτή να εξηγεί και τη στάση της ινδικής κοινωνίας η οποία αντέδρασε, (και κυρίως οι γυναίκες), όταν οι Άγγλοι θέλησαν να καταργήσουν αυτή τη συνήθεια.

Κεφ. 6^ο : Τα δύο φύλα στη καθημερινή ζωή

Ο ρόλος των δυο φύλων στην σημερινή εποχή διαφέρει κατά πολύ σε σχέση με το ρόλο που είχαν τα δυο φύλα τα παλαιότερα χρόνια. Το κάθε φύλο έχει τα δικά του χαρακτηριστικά καθώς και τις δικές του ιδιαιτερότητες. Στο πέρασμα των χρόνων οι ρόλοι των δυο φύλων έχουν αλλάξει αρκετές φορές.

6.1: Τα δύο φύλα παλιότερα

Το κάθε φύλο είχε συγκεκριμένες αρμοδιότητες και υποχρεώσεις ενώ ήταν αδιανόητο ένας άντρας να ασχοληθεί με μια "γυναικεία" δουλειά και μια γυναίκα με μια "αντρική" δουλειά. Τα φύλα είχαν διαχωριστεί με βάση το τι πρέπει να κάνουν και πώς συμπεριφέρονται. Έτσι ο άντρας σαν αρχηγός του σπιτιού, αφού συμβουλευτεί πρώτα την γυναίκα βέβαια, έπαιρνε μόνος του την τελική απόφαση για όλες τις οικογενειακές υποθέσεις. Ο ρόλος της γυναίκας μέσα στην οικογένεια ήταν κυρίως βοηθητικός. Το κύριο εισόδημα του σπιτιού ήταν μια υποχρέωση του άντρα ενώ η γυναίκα έπρεπε να τα βγάλει πέρα με τις δουλειές του σπιτιού και να φροντίσει για την ανατροφή των παιδιών. Η γυναίκα βέβαια δεχόταν καταπίεση και περιορισμό της ελευθερίας της.

6.2: Τα δύο φύλα σήμερα

Ο ρόλος των δυο φύλων σήμερα (κυρίως στο δυτικό κόσμο) δεν είναι στατικός. Αποτελεί μια δυναμική ισορροπία που μεταβάλλεται συνεχώς συνήθως προς το καλύτερο, όχι όμως πάντα. Σήμερα οι άντρες και οι γυναίκες θα λέγαμε πως μοιράζονται τα βάρη της οικογένειας, αν και πολλές φορές φαίνεται ότι το βάρος το σηκώνει μόνο η μια πλευρά. Οι γυναίκες πλέον συνεισφέρουν και αυτές στο εισόδημα του σπιτιού και πολλές φορές πιο πολύ από τους άντρες. Από την άλλη πλευρά το να βοηθάει ένας άντρας στις δουλειές του σπιτιού δεν αποτελεί πλέον ταμπού. Ωστόσο η ανατροφή των παιδιών μοιράζεται στα δυο. Σε ότι αφορά το θέμα των οικογενειακών προβλημάτων, πλέον μέσω μιας επικοινωνιακής συζήτησης αποφασίζουν και οι δύο πλευρές.

6.3: Η ιστορία της οικογένειας

Η γυναίκα στις αρχές του 19^{ου} αιώνα είχε στην οικογένεια μια από τις κατώτερες θέσεις. Την κατώτερη αυτή θέση τόνιζε ο θεσμός της προίκας, για να παντρευτεί μια κοπέλα θα έπρεπε οι γονείς της να εξασφαλίσουν κάποια περιουσιακά στοιχεία. Παλιότερα, στην εποχή του Βυζαντίου η θέση της γυναίκας ήταν πολύ υποβαθμισμένη. Έπαιζε σημαντικότερο ρόλο στην οικογενειακή ζωή και ήταν ιδιαίτερα σεβαστή ως μητέρα.

6.4: Η Εκπαίδευση της γυναίκας από τον 19^ο αιώνα έως σήμερα

Από την αρχαιότητα η θέση της γυναίκας ήταν πολύ κατώτερη από αυτήν των ανδρών. Οι γονείς δε χαίρονταν καθόλου, όταν αποκτούσαν κόρη. Αντίθετα το γεγονός ότι είχες κόρη μπορεί να ήταν και κατάρα. Τα κορίτσια δεν μπορούσαν να προσφέρουν εργασία, αφού χρειαζόνταν σκληρά εργατικά χέρια, επίσης έπρεπε και να τις προικίσουν όταν τις πάντρευαν.

Άρα λοιπόν αφού προορισμός τους ήταν να παντρευτούν με προξενιά, να γίνουν καλές σύζυγοι και μητέρες, δεν υπήρχε λόγος να σπουδάσουν. Μορφώνονταν μόνο τα αγόρια. Τα κορίτσια περιορίζονταν στο να μάθουν καλά τις δουλειές του σπιτιού.

Αυτό άρχισε να αλλάζει στις αρχές του 19^{ου} αιώνα και άρχισε να βελτιώνεται η θέση της γυναίκας. Άρχισαν να δημιουργούνται σχολεία μόνο για κορίτσια. Είχαν δικαιώματα στην μόρφωση κάτω από προϋποθέσεις. Απαγορεύονταν όμως η εξωοικιακή εργασία και η ανάμειξη με την πολιτική.

Αλλά και στην εκπαίδευση τους προετοιμάζονταν για να γίνουν καλύτερες σύζυγοι και μητέρες.

Πέρασαν χρόνια μέχρι οι γυναίκες να καταφέρουν να αποκτήσουν αυτά που τους ανήκουν. Να αποκτήσουν δικαίωμα στην μόρφωση και ίσες ευκαιρίες εκπαίδευσης με τους άντρες καθώς και δικαίωμα ψήφου. Σήμερα οι γυναίκες λοιπόν έχουν καταφέρει να σπουδάσουν, να κάνουν μεταπτυχιακά, να μαθαίνουν ξένες γλώσσες, να συμμετέχουν σε έρευνες, πειράματα, να διεκδικούν βραβεία, να εκφράζουν πρωτοποριακές ιδέες. Επιπλέον πολλές φορές βραβεύονται για το έργο τους και την προσφορά τους στην ανθρωπότητα.

Χρειάστηκαν λοιπόν σκληροί αγώνες για να καταφέρει η γυναίκα να βγει στην αγορά εργασίας. Σήμερα οι γυναίκες δουλεύουν σκληρά, δίνουν έναν καθημερινό

αγώνα για να δείξουν ότι είναι ικανές επαγγελματίες στην δουλειά τους και άξιες σύζυγοι και μητέρες ταυτόχρονα. Τα καταφέρνουν άλλωστε γιατί είναι πεισματάρεις, έξυπνες και δυναμικές. Επιπλέον είναι πιο έξυπνες και πιο μορφωμένες από αρκετούς άντρες, π.χ στις σχολικές επιδόσεις σύμφωνα με έρευνες είναι καλύτερες μαθήτρες από τα αγόρια.

Ακόμα και σήμερα όμως, δυστυχώς υπάρχουν κάποια ταμπού. Δύσκολα αναλαμβάνουν γυναίκες διευθυντικές θέσεις. Επιπλέον ακόμα και σήμερα υπάρχουν επαγγέλματα που θεωρούνται μόνο αντρικά και αλλά κυρίως γυναικεία. Σε αυτό όμως δυστυχώς βοηθάνε με τον τρόπο τους τα μέσα ενημέρωσης που προβάλλουν λάθος στερεότυπα.

Τέλος, ακόμα και σήμερα οι γυναίκες υφίστανται μια μορφή ρατσισμού. Για κάποιους είναι αδιανόητο να είσαι και επιτυχημένη επαγγελματίας καλή μητέρα και σύζυγος.

- **Οι πρώτες δυνατότητες της γυναίκας στην εκπαίδευση**

Οι δυνατότητες της γυναίκας για εκπαίδευση άρχισαν να δημιουργούνται στις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Αρχικά υπήρχαν πολλά γυναικεία πρότυπα τα οποία ενθάρρυναν τις γυναίκες των κατωτέρων τάξεων. Μετά από πολλές προσπάθειες, δημιουργήθηκε στην Αθήνα το 1825 το πρώτο εξωμοναστηριακό σχολείο για κορίτσια το οποίο ονομάστηκε <<Παρθένων>>

Στην συνέχεια, ένας άλλος παράγοντας ο οποίος βοήθησε στην ανάπτυξη της εκπαίδευσης, ήταν η ανάπτυξη των γραμμάτων στο Φανάρι της Κωνσταντινούπολης, υπήρχαν πολλοί Φαναριώτες και Φαναριώτισες οι οποίες έπαιζαν πρωταρχικό ρόλο στην εκπαίδευση της γυναίκας η οποία ήταν μόνο ιδιωτική εκείνη την εποχή.

Σιγά σιγά και με προτροπές μορφωμένων ανθρώπων η εκπαίδευση άρχισε να αναπτύσσεται. Η εκπαίδευση αυτή βασίστηκε σε δυτικά πρότυπα τα οποία ήταν τα πιο γνωστά εκείνη την εποχή.

- **Δημοτική εκπαίδευση**

Η ανάπτυξη της δημοτικής εκπαίδευσης έγινε πρώτη φορά από την κυβέρνηση του Ι. Καποδίστρια. Έδειξε τεράστιο ενδιαφέρον για την εκπαίδευση, κυρίως της γυναίκας και για αυτό τον λόγο στις 18 Φεβρουαρίου του 1834 ψηφίστηκε νόμος ο

οποίος προέβλεπε το δικαίωμα της Ελληνίδας στη συμμετοχή της Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Ο πρωταρχικός σκοπός της Δημοτικής Εκπαίδευσης όπως φαίνεται από τους νόμους της εποχής περιορίζεται μόνο στην βελτίωση της γυναίκας ως θυγατέρας, μητέρας, συζύγου, και οικονόμου όπου αυτές είναι κάποιες από τις φυσικές συνέχειες της μικρής μαθήτριας.

Έτσι λοιπόν υπήρχε η αντίληψη ότι η μαθήτρια προετοιμάζεται κυρίως για σύζυγος και μητέρα και για αυτό τον λόγο τα σχολεία ακολούθησαν το κατάλληλο πρόγραμμα σπουδών. Έτσι λοιπόν στα τέλη του 19^{ου} αιώνα διαγράφηκαν από τα σχολεία θηλέων μαθήματα όπως Γεωμετρία, Φυσική, Γυμναστική και Πειραματική και την θέση τους πήραν η ραπτική και τα γυναικεία εργόχειρα.

- **Μέση εκπαίδευση**

Η μέση εκπαίδευση και η ισότιμη συμμετοχή των γυναικών εξασφαλίστηκε νομικά έναν αιώνα αργότερα από την δημοτική εκπαίδευση με μεταρρυθμίσεις και νόμους τους οποίους ψήφησε ο Ελ. Βενιζέλος το 1929.

Από το 1831 μέχρι το 1936 τα κορίτσια που αποφοιτούσαν από το δημοτικό μπορούσαν να φοιτήσουν στα λεγόμενα <<ανώτερα>> σχολεία τα οποία όμως κατ' όνομα ήταν ανώτερα, αφού στην πράξη είχαν πολύ κατώτερο πρόγραμμα σπουδών από τα αντίστοιχα Διδασκαλεία των αγοριών.

Από το 1936 και μετά την εκπαίδευση των κοριτσιών σε επίπεδο μέσης εκπαίδευσης παρείχαν τα παρθεναγωγεία ενώ σημαντικό ρόλο έπαιξαν και διάφορα εργαστήρια (ραπτικής, κεντητικής) όπου παρέχονταν αποκλειστικά τεχνική εκπαίδευση. Τα Παρθεναγωγεία είχαν ιδιωτικό χαρακτήρα και ιδρύονταν από ιδιώτες. Τα δίδακτρα ήταν αρκετά υψηλά και για αυτό τον λόγο φοιτούσαν μαθήτριες οι οποίες προέρχονταν από αριστοκρατικές οικογένειες.

Ο ιδιωτικός όμως χαρακτήρας της μέσης εκπαίδευσης των κοριτσιών ήταν με τα ακριβά δίδακτρα αλλά και στα λίγα διδακτήρια που μάλιστα ήταν συγκεντρωμένα στις 3-4 μεγαλύτερες πόλεις κάνουν φανερό ότι η δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση τον 19^ο αιώνα αποτελεί προνόμιο ενός μικρού αριθμού κοριτσιών.

- **Οι πρώτες φοιτήτριες στο Πανεπιστήμιο**

Το 1884 η Σεβαστή Καλλισπέρη υπέβαλε αίτηση για να δώσει εξετάσεις στη Φιλοσοφική Σχολή. Οι καθηγητές της αναστατώθηκαν και, τελικά, της το επέτρεψαν. Η Σεβαστή επέτυχε στις εξετάσεις, αλλά το υπουργείο Παιδείας αρνήθηκε (λόγω του φύλου της) να επικυρώσει τις υπογραφές των καθηγητών που την εξέτασαν. Η Σεβαστή θα αρχίσει, τελικά, τις σπουδές της στη Σορβόνη.

Το 1890 το ελληνικό έθνος (των ανδρών) θα αποκτήσει την πρώτη φοιτήτρια. Πρόκειται για την Ιωάννα Στεφανοπούλου .

Το 1895 η χρονιά ήταν καλή για τις φοιτήτριες: γράφτηκαν πέντε φοιτήτριες στην Ιατρική Σχολή Αθηνών. Οι συμφοιτητές τους, διαμαρτυρήθηκαν «δια την εισβολή του ποδόγυρου εις τον περίγυρο του Ιπποκράτους».

Το 1908 η Αγγελική Παναγιωτάτου έχει τελειώσει με Άριστα το πτυχίο της στην Αθήνα και έχει ήδη, μετεκπαιδευθεί στην Γερμανία. Οι καθηγητές της αποδεικνύονται πιο φιλελεύθεροι από του φοιτητές και της εμπιστεύονται τη θέση της καθηγήτριας στην Ιατρική Σχολή Αθηνών.

Η εκπαίδευση τον 19^ο αιώνα είχε και κάποιον άλλο σκοπό. Ο σκοπός της λοιπόν ήταν να ενισχύσει το εθνικό φρόνημα των γυναικών και να οδηγήσει στον ελληνικό ξεσηκωμό και αργότερα στην επανάσταση . Έτσι θα μπορούσε λοιπόν μια μέρα το όραμα της μεγάλης ιδέας, το οποίο προϋπήρχε από την περίοδο της οθωμανικής αυτοκρατορίας, να γίνει πραγματικότητα.

Επιπλέον μέσα από την εκπαίδευση οι γυναίκες θα μάθαιναν τα δικαιώματά τους και τις υποχρεώσεις τους και ίσως κάποια μέρα να γίνονταν ίσες με τους άνδρες.

6.5: Δικαίωμα ψήφου των γυναικών

Για πρώτη φορά στις 28 Μαΐου του 1952 ο νόμος 2159, κατοχυρώνει το δικαίωμα της γυναίκας όχι μόνο να εκλέγει αλλά και να εκλέγεται και η ίδια στις δημοτικές και Βουλευτικές εκλογές. Παρόλα αυτά, οι Έλληνίδες δεν μπόρεσαν να ψηφίσουν στις εκλογές που ακλουθούσαν τον Νοέμβριο, αφού δεν είχαν ενημερωθεί ακόμα οι εκλογικοί κατάλογοι, στους οποίους μέχρι τότε δεν βρίσκονταν τα ονόματά τους. Ωστόσο στις επαναληπτικές εκλογές οι όποιες ακολούθησαν λίγους μήνες αργότερα, εκλέγεται στην Θεσσαλονίκη για πρώτη φορά μέχρι τότε, η πρώτη γυναίκα βουλευτής στην ιστορία της Ελλάδας, η Ελένη Σκούρα.

6.6: Φύλο και επαγγελματικές ταυτότητες

Η γλώσσα, εκφράζει την κοινωνική πραγματικότητα αλλά και την αντίληψη που επικρατεί σε σχέση με τις επαγγελματικές ανισότητες λόγω φύλου. Έτσι, μέχρι πρόσφατα, η ελληνική γλώσσα δεν είχε πλάσει θηλυκά ουσιαστικά για πολλά επαγγέλματα, ιδιαίτερα, για εκείνα τα επαγγέλματα που θεωρούνταν «αντρικά». Ενώ για παράδειγμα, έχουμε θηλυκά ουσιαστικά για τα επαγγέλματα της νοικοκυράς, της μοδίστρας, της κομμώτριας, της δασκάλας, της χορεύτριας, για πολλά άλλα επαγγέλματα, όπως αυτά του γιατρού, του δικηγόρου, του βουλευτή, του ταμιά, του λοχία, δεν έχουμε αντίστοιχο θηλυκό ουσιαστικό.

Σήμερα οι θεσμικές και νομικές εξελίξεις έχουν καταργήσει το διαχωρισμό των επαγγελμάτων σε αντρικά και γυναικεία και όλα σχεδόν τα επαγγέλματα μπορούν να ασκούνται εξίσου από άντρες και γυναίκες. Ωστόσο, τα διεθνή στοιχεία και ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι παρά τις εκπαιδευτικές επιτυχίες και τα αυξημένα προσόντα, οι σύγχρονες νέες γυναίκες εξακολουθούν να βρίσκονται απέναντι σε παραδοσιακές προτεραιότητες στην ενήλικη ζωή τους. Αυτό συμβαίνει επειδή η μετάβαση των γυναικών από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας δεν αφορά αποκλειστικά και μόνο τις ίδιες τις γυναίκες και τις πτυχές της ζωής τους, αλλά έχει σχέση και με το πώς έχουν διαμορφωθεί στις μέρες μας οι κοινωνικές σχέσεις και οι ταυτότητες των φύλων.

Τα παγκόσμια χαρακτηριστικά της γυναικείας εργασίας είναι: Εργασία που δεν αμείβεται, που υποτιμάται και που δεν αναγνωρίζεται. Τα επαγγέλματα συχνά εξακολουθούν να διακρίνονται σε «αντρικά» και «γυναικεία». Τα γυναικεία επαγγέλματα έχουν χαμηλότερες αποδοχές, λιγότερες ευκαιρίες για επαγγελματική εξέλιξη και λιγότερο κοινωνικό κύρος από τα αντρικά. Οι γυναίκες εργάζονται κυρίως ως ανειδίκευτες ή ημιανειδίκευτες σε χειρωνακτικές εργασίες, ή σε χαμηλόβαθμες και χαμηλόμισθες υπαλληλικές θέσεις. Σε ανώτατες διευθυντικές θέσεις και σε ελεύθερα επαγγέλματα υψηλού κύρους βρίσκουμε λιγότερες γυναίκες από ότι άντρες. Οι περισσότερες εργαζόμενες γυναίκες ανήκουν σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες απασχόλησης: Εκπαίδευση - κοινωνική πρόνοια - υγεία, υπαλληλικές θέσεις, πωλήσεις, και προσωπικές υπηρεσίες. Νοσοκόμα, δασκάλα, γραμματέας, μοδίστρα, και άλλα θεωρούνται ακόμη, ως επί το πλείστον, «γυναικεία επαγγέλματα» και αποτελούν συνήθως προεκτάσεις των παραδοσιακών οικογενειακών ρόλων που αποδίδει η κοινωνία στις γυναίκες και σχετίζονται με το σερβίρισμα, τη φροντίδα και

παροχή υπηρεσιών στους άλλους. Ένα φαινόμενο που έχει αυξηθεί σήμερα είναι η ανεργία των γυναικών.

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τα στερεότυπα για το ρόλο της γυναίκας και του άντρα. Οι εφημερίδες και τα περιοδικά επικεντρώνονται σε πληροφορίες για τον ρόλο της γυναίκας στην οικογένεια, στην μόδα και στον τρόπο ζωής και διασκέδασης. Έτσι εστιάζουν στην παρουσίαση των γυναικών ως σύμβολα του σεξ, ως νοικοκυρές και μητέρες και αγνοούν τις ειδήσεις που αφορούν τις επαγγελματικές τους επιτυχίες. Προσπαθούν να τονώσουν την εικόνα καλών γυναικών που ενδιαφέρονται μόνο για την καθαριότητα του σπιτιού και την ετοιμασία του φαγητού.

Η πρόσβαση των γυναικών στην άσκηση εξουσίας και στην πολιτική εκπροσώπηση είναι δύσκολη λόγω της άποψης πως δεν είναι ικανές να διαπραγματεύονται πολιτικά θέματα μέσα από τον κοινωνικό διάλογο και λόγω δυσκολίας να συνδυάσουν πολιτική καριέρα και οικογενειακή ζωή. Παρόλα αυτά υπάρχουν πολύ ικανές και δυνατές γυναίκες στο χώρο της πολιτικής και της δημόσιας διοίκησης που ασκούν εξουσία.

Στα πλαίσια των συνθηκών της εργασίας εμφανίζονται περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης των γυναικών, με μορφή είτε λεκτικής είτε σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικού περιεχομένου. Έτσι δημιουργείται ένα συναίσθημα φόβου του εργαζομένου. Σε τέτοιες περιπτώσεις οι γυναίκες νιώθουν έντονη αμηχανία. Με τέτοιο τρόπο αυξάνεται η κακή μεταχείριση των γυναικών κατά την ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Αυτά οδηγούν στην υποβίβαση της θέσης και της επαγγελματικής αξιοπρέπειας των γυναικών.

6.7: Έρευνα

Διερευνήσαμε θέματα που σχετίζονται με το ρόλο του άνδρα και της γυναίκας στην οικογενειακή και επαγγελματική ζωή.

Σκοπός: Να διερευνήσουμε το ρόλο του πατέρα σε συνδυασμό με την επαγγελματική του ζωή και αντίστοιχα το ρόλο της μητέρας (ιδιαίτερα όταν είναι εργαζόμενη).

Υπόθεση της έρευνας: Μπορεί να υπάρχουν προβλήματα, στην προσπάθεια των ανθρώπων να συνδυάσουν την επαγγελματική και οικογενειακή ζωή, και συγκρούσεις ανάμεσα στον άνδρα και τη γυναίκα κυρίως σε ότι αφορά την ανάληψη ευθυνών στην οικογένεια (ανατροφή παιδιών, εργασίες του σπιτιού). Επίσης είναι πιθανό να παρατηρηθούν διαφοροποιήσεις ανάμεσα σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες (παραδοσιακό μοντέλο – σύγχρονο μοντέλο) σε ότι αφορά την ανάληψη ευθυνών μέσα στην οικογένεια.

Η έρευνα κυρίως αναζητά στοιχεία για τα εξής θέματα:

A) Πώς αντιλαμβάνεται ο πατέρας και η μητέρα το ρόλο του στην οικογενειακή ζωή; (φροντίδα παιδιών, οικιακές εργασίες, ελεύθερος χρόνος).

B) Συνδυάζεται προσωπική – οικογενειακή ζωή και επαγγελματικός βίος; (πώς το αντιλαμβάνεται αυτό ο άνδρας και πώς η γυναίκα;)

Ερευνητικό εργαλείο: Ερωτηματολόγιο στο οποίο αναγράφεται σύντομα και ο σκοπός της έρευνας καθώς και ότι συμπληρώνεται ανώνυμα.

Το δείγμα της έρευνας

Στην έρευνα μας πήραν μέρος 15 άνδρες και 27 γυναίκες από 25 έως 60 ετών (Παράρτημα Β πίνακας 1, εικόνα 1). Το επίπεδο μόρφωσής τους είναι από Γυμνάσιο ως Πανεπιστήμιο και 36% είναι δημόσιοι υπάλληλοι, 8% ιδιωτικοί υπάλληλοι, 12% ελεύθεροι επαγγελματίες, 26% οικιακά, ενώ υπάρχουν συνταξιούχοι και άνεργοι (Παράρτημα Β πίνακας 2 και 3, εικόνα 2 και 3)) Έχουν από ένα έως τρία παιδιά (Παράρτημα Β, πίνακας 4 και 5, εικόνα 4 και 5), και ο/η σύζυγός τους εργάζεται εκτός από μία περίπτωση (Παράρτημα Β, Πίνακας 6). Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στην περιοχή της Αλιάρτου Βοιωτίας, το φθινόπωρο του 2013.

Επεξεργασία των δεδομένων

Ο τρόπος ο οποίος εργαστήκαμε ήταν η έρευνα με την χρήση ερωτηματολογίων. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων θα γίνει με την χρήση του προγράμματος excel.

Αποτελέσματα-Συζήτηση-Συμπεράσματα

Στο σύνολο όσων ρωτήσαμε, στην ερώτηση ποιος κάνει τις παρακάτω εργασίες στην οικογένειά σας,

το 50% απάντησαν ότι τις εξωτερικές δουλειές (κήπος, επισκευές κ.λ.π.) τις κάνει ο πατέρας, 17% η μητέρα, 33% μας είπαν και οι δύο, ενώ 5% απάντησαν κάποιος άλλος.

Εσωτερικές δουλειές (μαγείρεμα, πλύσιμο, τακτοποίηση κ.λ.π.) 86 % είπαν η μητέρα, 17 % και οι δύο, 2% άλλος.

Φροντίζει τα παιδιά (φαγητό, ύπνος διάβασμα κ.λ.π.) 48% μας απάντησαν ο πατέρας και 248% η μητέρα.

Μετακινεί τα παιδιά (Δραστηριότητες φροντιστήριο κ.λ.π.) 26% είπαν ο πατέρας, 17% η μητέρα, 57% και οι δύο.

Το 9,5% απάντησαν κάνει τα ψώνια ο πατέρας, 17% η μητέρα, 67% και οι δύο.

Ενημερώνεται από το σχολείο για την πρόοδο των παιδιών 9,5% είπαν ο πατέρας, 48% η μητέρα, 40% και οι δύο.

Πηγαίνει τα παιδιά στο γιατρό: 5% είπαν ο πατέρας, 26% η μητέρα, 67% και οι δύο.

Παίζει με τα παιδιά στο σπίτι ή έξω σε 9,5% των περιπτώσεων ο πατέρας, 14% η μητέρα, 71% και οι δύο.

Οδηγεί το αυτοκίνητο σε μια οικογενειακή βόλτα 86% απάντησαν ο πατέρας, 12% και οι δύο ενώ κανένας δεν είπε οδηγεί η μητέρα. (Παράρτημα Β, πίνακας 7, εικόνα 6)

Ρωτήσαμε "θα ζητούσατε άδεια από την εργασία σας σε περίπτωση που υπήρχε οικογενειακός λόγος"; Ναι μας απάντησαν 88%, ίσως 9,5% και κανένας δεν είπε όχι (Παράρτημα Β, πίνακας 8, εικόνα 7)

Στην ερώτηση τι προτιμούν να κάνουν στον ελεύθερο χρόνο τους απάντησαν: κάποια δραστηριότητα με την οικογένεια το 81%, τον αφιερώνουν στον εαυτό τους 17% (Παράρτημα Β, πίνακας 9, εικόνα 8)

Στη συνέχεια επεξεργαστήκαμε χωριστά για άνδρες και γυναίκες κάποιες από τις απαντήσεις. Στην ερώτηση "θα ζητούσατε άδεια από την εργασία σας σε περίπτωση που υπήρχε οικογενειακός λόγος;" οι απαντήσεις των ανδρών ήταν 93% ναι και 7% όχι (Παράρτημα Β, Πίνακας 10, εικόνα 9). Οι γυναίκες στην ίδια ερώτηση απάντησαν

ναι 85%, ίσως 11% ενώ το 4% απάντησε αρνητικά (Παράρτημα Β, Πίνακας 11, εικόνα 10). Στην πραγματικότητα δεν παρατηρήσαμε αποκλίσεις στις απαντήσεις ατόμων διαφορετικού φύλου όπως πιστεύαμε αρχικά. Το ίδιο συμβαίνει και σε σχέση με την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου. Και οι άνδρες και οι γυναίκες περίπου το ίδιο απάντησαν στην ερώτηση αν προτιμούν να περνούν χρόνο με την οικογένειά τους ή μόνο με τον εαυτό τους. Με την οικογένειά τους απάντησε το 80 % των ανδρών και το 81% των γυναικών ενώ με τον εαυτό τους το 20% των ανδρών και το 15% των γυναικών (Παράρτημα Β, Πίνακας 12, 13).

6.8: Συνέντευξη - Ανδρικοί και γυναικείοι ρόλοι (παραδοσιακό μοντέλο)

Συνέντευξη: Ζητήσαμε από ανθρώπους μεγάλης ηλικίας να μας περιγράψουν τις υποχρεώσεις των μελών της οικογένειας, (άνω των εβδομήντα ετών), στην εποχή που εκείνοι ήταν παιδιά ή δημιουργούσαν δική τους οικογένεια με σκοπό αφού κωδικοποιήσουμε τις απαντήσεις και γνωρίσουμε πως λειτουργούσε η οικογένεια τότε και να γίνει σύγκριση με τα σημερινά δεδομένα. Όλα τα παιδιά της τάξης μας ρώτησαν συγγενείς τους. Όταν συγκεντρώσαμε τις απαντήσεις, τις διαβάσαμε προσεκτικά, τις ομαδοποιήσαμε και καταλήξαμε στα παρακάτω συμπεράσματα.

Οι υποχρεώσεις του κάθε μέλους της οικογένειας παλιά ήταν:

Ο πατέρας σύμφωνα με την πλειοψηφία των εργασιών που έφεραν τα παιδιά κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, η κύρια υποχρέωση του πατέρα τα παλιά χρόνια ήταν να φέρνει χρήματα στο σπίτι. Με αυτόν τον τρόπο συντηρούσε την οικογένεια, ενώ διασφάλιζε τα προς το ζην για την επιβίωσή της. Η πιο συχνή εργασία που έκανε ένας πατέρας ήταν η εργασία στα χωράφια, ενώ ταυτόχρονα συνέβαλε και στην πειθαρχία των παιδιών του, τα οποία έπρεπε να τον υπακούουν και να τον σέβονται. Σε περίπτωση που δεν υπήρχε παππούς στο σπίτι, ο πατέρας ήταν ο αρχηγός της οικογένειας.

Η μητέρα συνήθως έμενε στο σπίτι για να φυλάει τα παιδιά, καθώς φρόντιζε για όλες τις δουλειές του σπιτιού. Εάν υπήρχαν ηλικιωμένοι στην οικογένεια, η μητέρα ήταν υπεύθυνη και για αυτούς. Βέβαια, συχνές ήταν οι περιπτώσεις, η οικογένεια να μην τα βγάζει πέρα οικονομικά και έτσι η μητέρα να αναγκάζεται να βγει στη βιοπάλη, δουλεύοντας στα χωράφια μαζί με τον πατέρα της οικογένειας.

Παιδί (αγόρι) : Τα αγόρια της οικογένειας δούλευαν συχνά, βοηθώντας τον πατέρα τους στα χωράφια. Εάν υπήρχε οικονομική δυνατότητα πήγαιναν στο σχολείο, όμως πάντα βοηθούσαν στις δουλειές του σπιτιού, μιας και οι γονείς τους εργάζονταν ολημερίς και έτσι δεν είχαν τη δυνατότητα να συγυρίσουν το σπίτι. Το ίδιο φυσικά έκαναν και τα κορίτσια της οικογένειας. Όταν τα αγόρια μεγάλωναν, όλα τα περιουσιακά στοιχεία περνούσαν σε αυτά και ιδιαίτερα στο μεγαλύτερο αγόρι της οικογένειας.

Παιδί (κορίτσι) : Τα κορίτσια της οικογένειας δεν επιτρεπόταν να πάνε στο σχολείο. Έμεναν πάντα στο σπίτι, βοηθώντας τη μητέρα τους στις δουλειές του σπιτιού. Ελάχιστες φορές εργάζονταν στα χωράφια. Όπως και η μητέρα, υπηρετούσαν την οικογένεια και προσέφεραν τις υπηρεσίες τους. Καθώς μεγάλωναν, άφηναν το πατρικό τους σπίτι και μεταφέρονταν σε αυτό του συζύγου τους, τον οποίο γνώριζαν μέσα από προξενιό. Κανένα περιουσιακό στοιχείο δεν περνούσε στην κατοχή τους.

6.9: Ανδρικοί και γυναικείοι ρόλοι (ο ιδανικός γονιός μέσα από τα μάτια των παιδιών)

Ζητήσαμε από όλους τους μαθητές της Α τάξης του Λυκείου μας, να γράψουν ποιος είναι για εκείνους ο ιδανικός γονιός (πατέρας- μητέρα). Στη συνέχεια συζητήσαμε και συγκρίναμε αυτά που προτείνουν τα παιδιά με όσα μας είχαν πει οι ηλικιωμένοι για την οικογένειά τους όταν εκείνοι ήταν παιδιά.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν, η πλειοψηφία των παιδιών θεωρεί πως οι ιδανικοί γονείς είναι αυτοί που αγαπούν τα παιδιά τους, σέβονται τις επιθυμίες τους αφιερώνουν τη ζωή τους σε αυτά, ενώ προσπαθούν να είναι πάντα δίπλα τους, να τους συμπαραστέκονται σε κάθε δύσκολη στιγμή της ζωής τους. Αναλυτικότερα όμως, ο ιδανικός πατέρας είναι αυτός που εργάζεται διαρκώς για να καλύψει τις ανάγκες της

οικογένειάς τους σέβεται τη γυναίκα του και τα παιδιά του, ενώ ταυτόχρονα προσπαθεί να βρίσκεται συνεχώς δίπλα τους, εξασφαλίζοντας την οποιαδήποτε ανάγκη τους.

Από την άλλη πλευρά, ιδανική μητέρα είναι αυτή που παραμένει κοντά στα παιδιά της, τα φροντίζει, τους συμπαραστέκεται στις δύσκολες στιγμές, ενώ ταυτόχρονα φροντίζει και για τις υπόλοιπες δουλειές που αφορούν το σπίτι ή την εργασία που μπορεί να έχει.

Γενικά, η άποψη των παιδιών για τους ιδανικούς γονείς παραπέμπει σε ένα μοντέλο γονιού ο οποίος οπλίζει τα παιδιά του με την αγάπη και τη φροντίδα που αυτοί χρειάζονται.

Συμπεράσματα

Από τις απαντήσεις των ηλικιωμένων φαίνεται ότι παλιά ο πατέρας κυρίως εξασφαλίζει τα χρήματα για την οικογένεια και ασχολείται κυρίως έξω από το σπίτι. Το παιδί (αγόρι) εκπαιδευόταν για αυτό, να γίνει όπως ο πατέρας. Η μητέρα κυρίως ασχολούνταν με τα παιδιά της και το νοικοκυριό.

Από τις απαντήσεις των συμμαθητών μας φαίνεται ότι θέλουν και πάλι τον πατέρα και εργάζεται διαρκώς και τη μητέρα να ασχολείται με το σπίτι. Μας κάνει εντύπωση ότι και σήμερα τελικά φανταζόμαστε τον πατέρα και τη μητέρα περίπου όπως παλιότερα. Ίσως σε αυτό να είμαστε επηρεασμένοι από το περιβάλλον μας. Τονίζουν βέβαια οι συμμαθητές μας, την ανάγκη και οι δύο γονείς να δείχνουν αγάπη και φροντίδα προς τα παιδιά τους.

Κεφ. 7^ο : Ανδρικοί και γυναικείοι ρόλοι ... στο μέλλον

Ζητήσαμε από όλους τους μαθητές της Α' τάξης του Λυκείου μας να μας απαντήσουν στην παρακάτω ερώτηση: « πώς φαντάζεσαι τον εαυτό σου όταν θα γίνεις 30-35 ετών»

Κορίτσια:

Η πλειοψηφία των κοριτσιών επιθυμεί μια καριέρα, η οποία θα αντιστοιχεί στο δημόσιο τομέα, π.χ. καθηγήτρια, νηπιαγωγός, κ.α. Παρά το γεγονός όμως, ότι θέλουν να σπουδάσουν σε πανεπιστήμια, σχεδόν όλα θέλουν να δημιουργήσουν οικογένεια, ενώ ταυτόχρονα επιθυμούν να συνεχίσουν τις σχέσεις τους με την παρέα τους, καθώς και με την οικογένεια τους. Το γεγονός όμως της ανεξαρτητοποίησης της γυναίκας, τις κάνει να επιθυμούν την επαγγελματική τους αποκατάσταση σε κλάδους κυρίως δημοσίου τομέα, όπου απαιτείται φοίτηση σε ανώτατες σχολές .

Αγόρια:

Η πλειοψηφία των αγοριών δεν ενδιαφέρεται τόσο για την είσοδο του σε κάποιο πανεπιστήμιο, ενώ παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον προς τα επαγγέλματα που έχουν σχέση με τον αθλητισμό, π.χ. ποδοσφαιριστής, δρομέας ταχυτήτων, κ.α. Τέλος, η δημιουργία οικογένειας δείχνει να μην τους συγκινεί και τόσο.

Συμπεράσματα:

Από τις απαντήσεις των συμμαθητών μας τα συμπεράσματα για την πορεία των παιδιών όταν θα γίνουν 30-35 ετών είναι ότι η πλειοψηφία των κοριτσιών αναζητούν σπουδές στα πανεπιστήμια καθώς και την δημιουργία οικογένειας. Αντίθετα τα αγόρια επιθυμούν τα επαγγέλματα που έχουν σχέση με τον αθλητισμό και όχι την είσοδό τους σε κάποιο πανεπιστήμιο. Εντούτοις δεν επιθυμούν τη δημιουργία οικογένειας.

Μπορεί οι επιλογές να είναι τυχαίες, ενδεχομένως όμως τα παιδιά να είναι επηρεασμένα από τα στερεότυπα που υπάρχουν στην κοινωνία μας ή από τα πρότυπα που προβάλλονται από τα μέσα ενημέρωσης. Σε κάθε περίπτωση όμως μοιάζει, οι συμμαθητές μας να αναπαράγουν και να επιδιώκουν ρόλους που ταιριάζουν περισσότερο στο παραδοσιακό μοντέλο οικογένειας.

Βιβλιογραφία

Πηγές:

- Καινή Διαθήκη
- Παλαιά διαθήκη

Βιβλία:

- Αβδέλα Έ., Ψαρρά Α., *Ο Φεμινισμός στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου*, 1985
- Αγουρίδης Σάββας, «*Ισότητα των φύλων και Εκκλησία*» *Οράματα και Πράγματα*, 1991
- Γιανουλάτος Αναστάσιος, *Ισλάμ*, Αθήνα: 1975
- Γκότσης Χ., π. Μεταλληνός Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη πίστη και λατρεία*, Αθήνα: 2013
- Δεληγιάννη – Κουϊμτζή Β., *Μεγαλώνοντας ως αγόρι*, Gytenberg, Αθήνα: 2005
- Δεληγιάννη Β., Ζιώγου Σ., *Εκπαίδευση και φύλο, Θεσσαλονίκη*: 1999
- Δρίτσας Δ., Μόσχος Δ., Παπαλεξανδρόπουλος Στ., *Χριστιανισμός και Θρησκευόμενα*, Αθήνα: 2012
- Κολιτσάρας Ιωάννης, *Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν της Αγίας Γραφής*, Αθήνα: 1998
- Μπέγζος Μ., Παπαθανασίου Αθανάσιος, *Θέματα Χριστιανικής Ηθικής*, Αθήνα: 2012
- Μουσουρου Λ. *Γυναίκα και απασχόληση*, Αθήνα: 2005
- Νύσσης Γρηγόριος, Ομιλία Α΄, 31, *Περί γενέσεως του ανθρώπου*
- Πάσχος Β. *Γυναίκες της ερήμου*, Αθήνα: 1995

Ιστοσελίδες:

- <http://orthodox-world.pblogs.gr/2008/01/apokalypsh-kaine-tis-hhres-ston-indoyismo-ethimo-sati.html>
- (http://www.apostoliki-diakonia.gr/bible/bible.asp?contents=old_testament/contents_Genesis.asp&main=genesis&file=1.3.htm)
- ww.myriobiblos.gr/bible/nt2/john/8.asp

- http://www.apostoliki-diakonia.gr/bible/bible.asp?contents=new_testament/contents_ioanni.asp&main=ioanni&file=1.4.8.htm
- <http://www.myriobiblos.gr/bible/nt2/ephesians/5.asp>
- <http://www.myriobiblos.gr/bible/ot/chapter.asp?book=1&page=2>
- <http://www.isotita.gr/index.php/docs/c182/>
- <http://www.kethi.gr/>
- http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/index_el.htm

Παράρτημα Α: Ερωτηματολόγιο

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Σκοπός του ερωτηματολογίου είναι η διερεύνηση του ρόλου του πατέρα σε συνδυασμό με την επαγγελματική ζωή και αντίστοιχα του ρόλου της μητέρας (ιδιαίτερα όταν είναι εργαζόμενη). Δημιουργήθηκε για ερευνητικούς λόγους στα πλαίσια του μαθήματος "Ερευνητική Εργασία" που διδάσκεται στη Α' τάξη του Λυκείου. Η συμπλήρωσή του από όσο το δυνατόν μεγαλύτερο δείγμα, στο σύνολο του ενήλικου πληθυσμού, θα βοηθήσει στην ορθότερη διεξαγωγή στατιστικών δεδομένων και αποτελεσμάτων. Δεν απαιτείται η συμπλήρωση του ονοματεπωνύμου σας.

Ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη συνεργασία σας!

Δημογραφικά στοιχεία :

Φύλο: Άνδρας 25-39 ετών Γυναίκα 25-39 ετών
40-49 ετών 40-49 ετών
50-60 ετών 50-60 ετών

ετών

Επίπεδο εκπαίδευσης: Απόφοιτος Δημοτικού Σχολείου Απόφοιτος Γυμνασίου

Γυμνασίου

Απόφοιτος Λυκείου Πτυχιούχος ΤΕΙ

Πτυχιούχος ΔΕΙ

1. Ποιο είναι το επάγγελμά σας;

- α. Άνεργος/η
β. Οικιακά
γ. Συνταξιούχος
δ. Ιδιωτικός υπάλληλος (ή στέλεχος ιδιωτικού τομέα)
ε. Δημόσιος υπάλληλος (ή στέλεχος δημοσίου τομέα)
στ. Ελεύθερος επαγγελματίας
ζ. Παροχή υπηρεσιών
η. Άλλο

2. Πόσα παιδιά έχετε;

- α. Ένα
β. Δύο
γ. Τρία
δ. Τέσσερα
ε. Πάνω από τέσσερα

3. Ποια είναι η ηλικία των παιδιών σας;

- α. Έως 7 ετών
β. 7 ετών και πάνω έως 12 ετών
γ. 12 ετών και πάνω έως 18 ετών
δ. 18 ετών και πάνω

4. Ποιο είναι το επάγγελμα του/της συζύγου σας;

- α. Άνεργος/η
β. Οικιακά
γ. Συνταξιούχος
δ. Ιδιωτικός υπάλληλος (ή στέλεχος ιδιωτικού τομέα)
ε. Δημόσιος υπάλληλος (ή στέλεχος δημοσίου τομέα)
στ. Ελεύθερος επαγγελματίας

η. Παροχή υπηρεσιών

θ. Άλλο

5. Ποιος κάνει τις παρακάτω εργασίες στην οικογένειά σας;

	Πατέρας	Μητέρα	Και οι δύο	Άλλος
Εξωτερικές δουλειές (κήπος, επισκευές κ.λ.π.)				
Εσωτερικές δουλειές (μαγείρεμα, πλύσιμο, τακτοποίηση κ.λ.π.)				
Φροντίζει τα παιδιά (φαγητό, ύπνος διάβασμα κ.λ.π.)				
Μετακινεί τα παιδιά (Δραστηριότητες φροντιστήριο κ.λ.π.)				
Κάνει τα ψώνια				
Ενημερώνεται από το σχολείο για την πρόοδο των παιδιών				
Πηγαίνει τα παιδιά στο γιατρό				
Παίζει με τα παιδιά στο σπίτι ή έξω				
Οδηγεί το αυτοκίνητο σε μια οικογενειακή βόλτα				

6. Θα ζητούσατε άδεια από την εργασία σας σε περίπτωση που υπήρχε οικογενειακός λόγος;

α. Ναι

β. Ίσως

γ. Όχι

7. Τον ελεύθερο χρόνο σας προτιμάτε

α. Να κάνετε κάποια δραστηριότητα με την οικογένειά σας

β. Να τον αφιερώνετε στον εαυτό σας

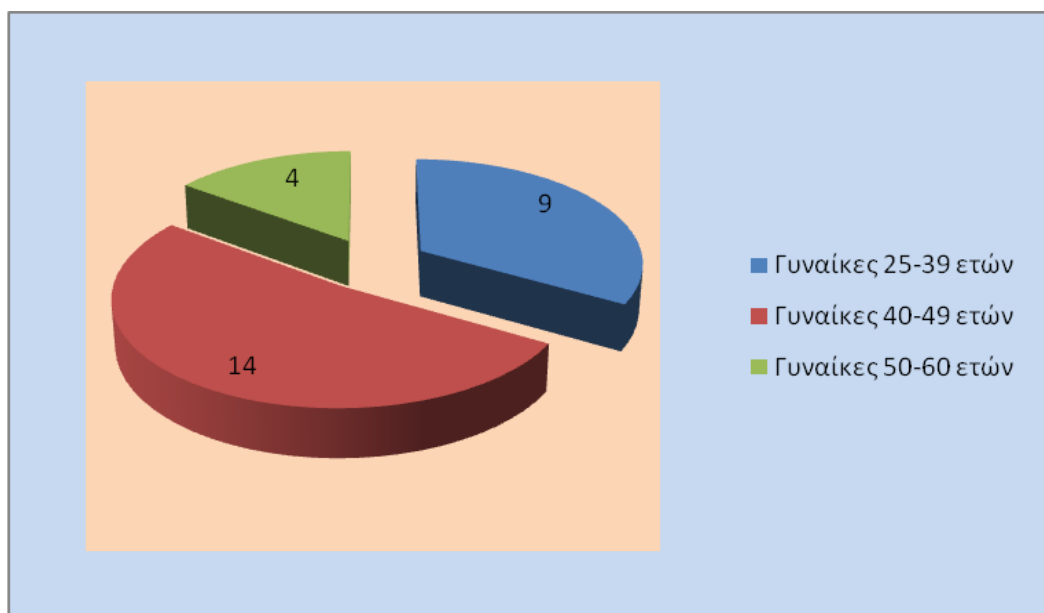
Παράρτημα Β: Πίνακες και Γραφήματα

Ανδρες			Γυναίκες		
	Συχνότητα	Ποσοστό		Συχνότητα	Ποσοστό
25-39 ετών	1	2%	25-39 ετών	9	
40-49 ετών	6		40-49 ετών	14	
50-60 ετών	8		50-60 ετών	4	
Σύνολο	15	36%		27	64%

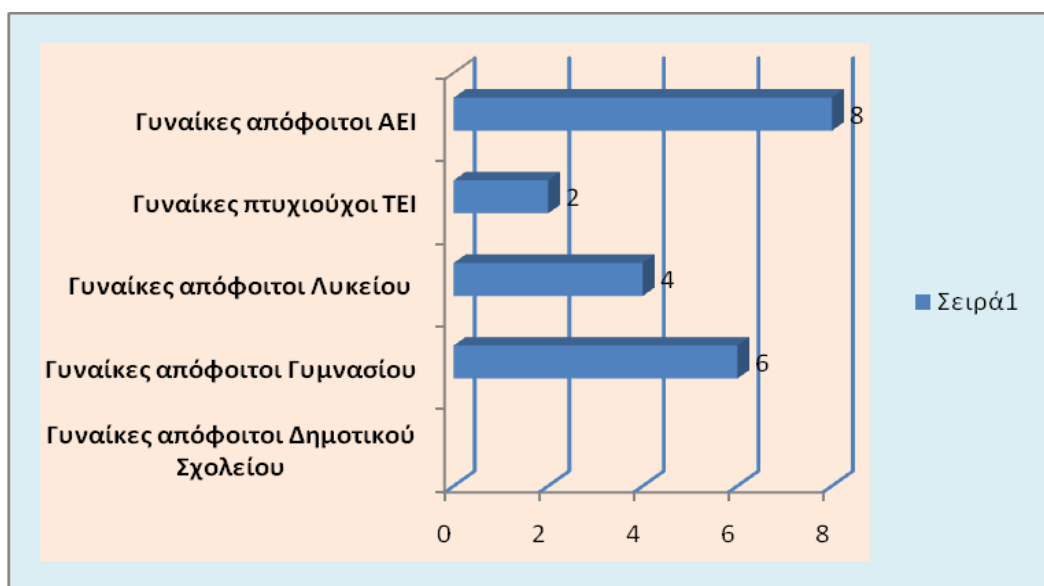
Πίνακας 1 Το δείγμα της έρευνας

Ανδρες			Γυναίκες		
	Συχνότητα	Ποσοστό		Συχνότητα	Ποσοστό
Απόφοιτος Δημοτικού Σχολείου	-		Απόφοιτος Δημοτικού Σχολείου	Καμία	
Απόφοιτος Γυμνασίου	2		Απόφοιτος Γυμνασίου	6	
Απόφοιτος Λυκείου	5		Απόφοιτος Λυκείου	4	
Πτυχιούχος ΤΕΙ	1		Πτυχιούχος ΤΕΙ	2	
Πτυχιούχος ΑΕΙ	7		Πτυχιούχος ΑΕΙ	8	
Σύνολο	15		Σύνολο	27	

Πίνακας 2 Επίπεδο εκπαίδευσης(ανδρών και γυναικών)

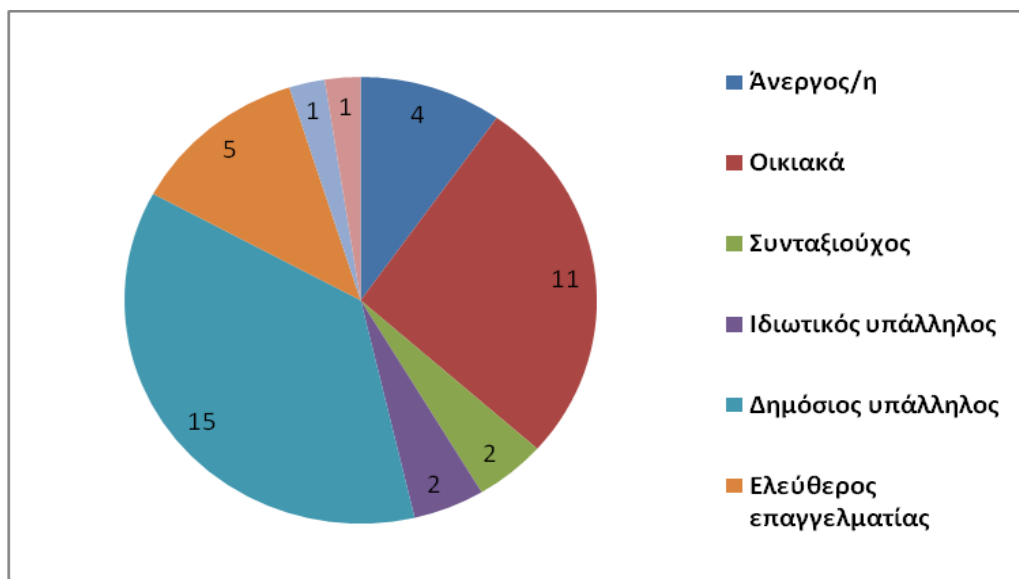
Εικόνα 1 Δημογραφικά στοιχεία (Γυναίκες)

Εικόνα2 Επίπεδο εκπαίδευσης γυναικών

Ποιο είναι το επάγγελμά σας	Συχνότητα	Ποσοστό
Άνεργος/η	4	9,5%
Οικιακά	11	26%
Συνταξιούχος	2	
Ιδιωτικός υπάλληλος (ή στέλεχος ιδιωτικού τομέα)	2	8%
Δημόσιος υπάλληλος (ή στέλεχος δημοσίου τομέα)	15	36%
Ελεύθερος επαγγελματίας	5	12%
Παροχή υπηρεσιών	1	2%
Άλλο	1	2%

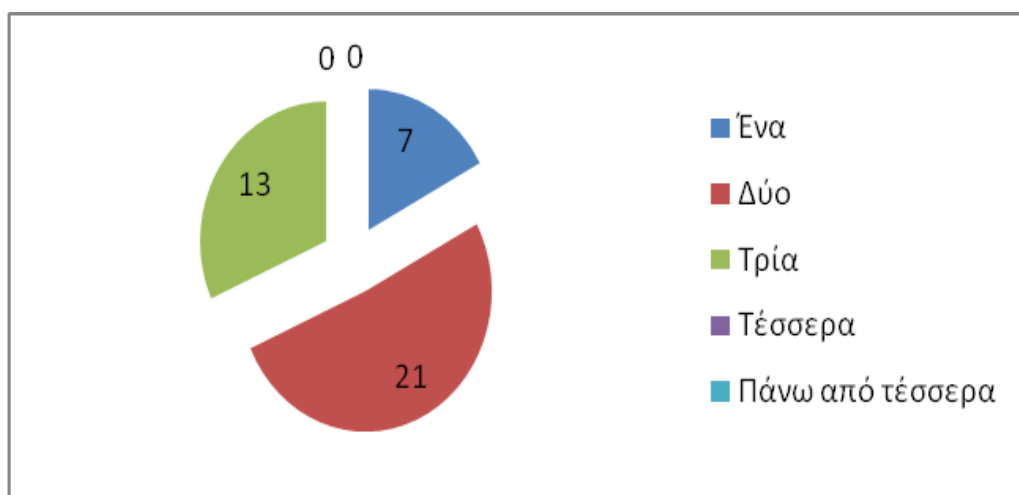
Πίνακας 3 Το δείγμα της έρευνας ως προς το επάγγελμα

Εικόνα 3 Το δείγμα της έρευνας ως προς το επάγγελμα

Πόσα παιδιά έχετε	Συχνότητα	Ποσοστό
Ένα	7	17%
Δύο	21	50%
Τρία	13	31%
Τέσσερα	-	
Πάνω από τέσσερα	-	

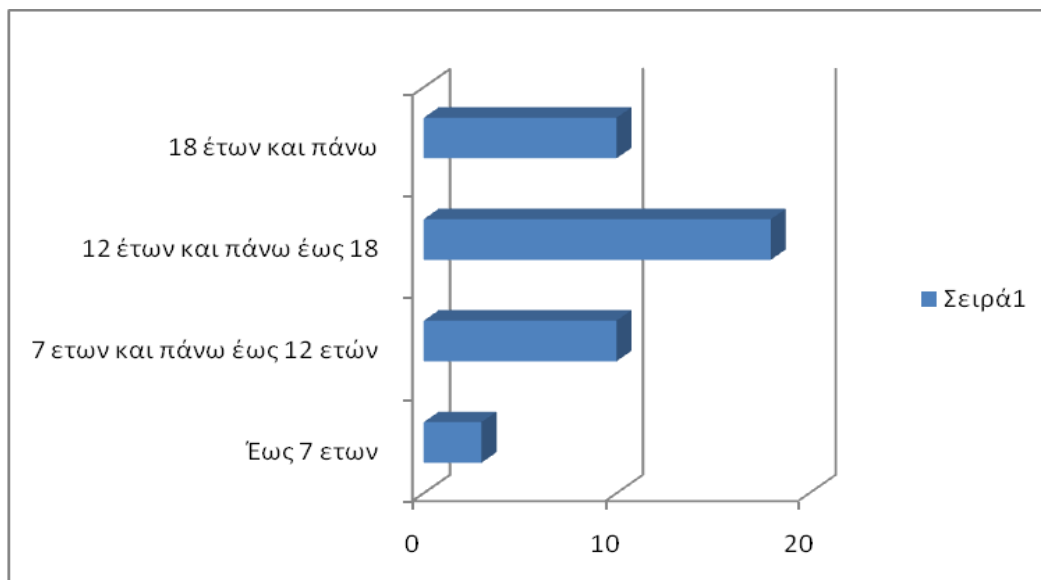
Πίνακας 4 Το δείγμα της έρευνας ως προς τα μέλη της οικογένειας

Εικόνα 4 Το δείγμα της έρευνας ως προς τα μέλη της οικογένειας

Ποια είναι η ηλικία των παιδιών σας	Συχνότητα	Ποσοστό
Έως 7 ετών	3	7%
7 ετών και πάνω έως 12 ετών	10	24%
12 ετών και πάνω έως 18	18	43%
18 ετών και πάνω	10	24%

Πίνακας 5 Οι ηλικίες των παιδιών

Εικόνα 5 Οι ηλικίες των παιδιών

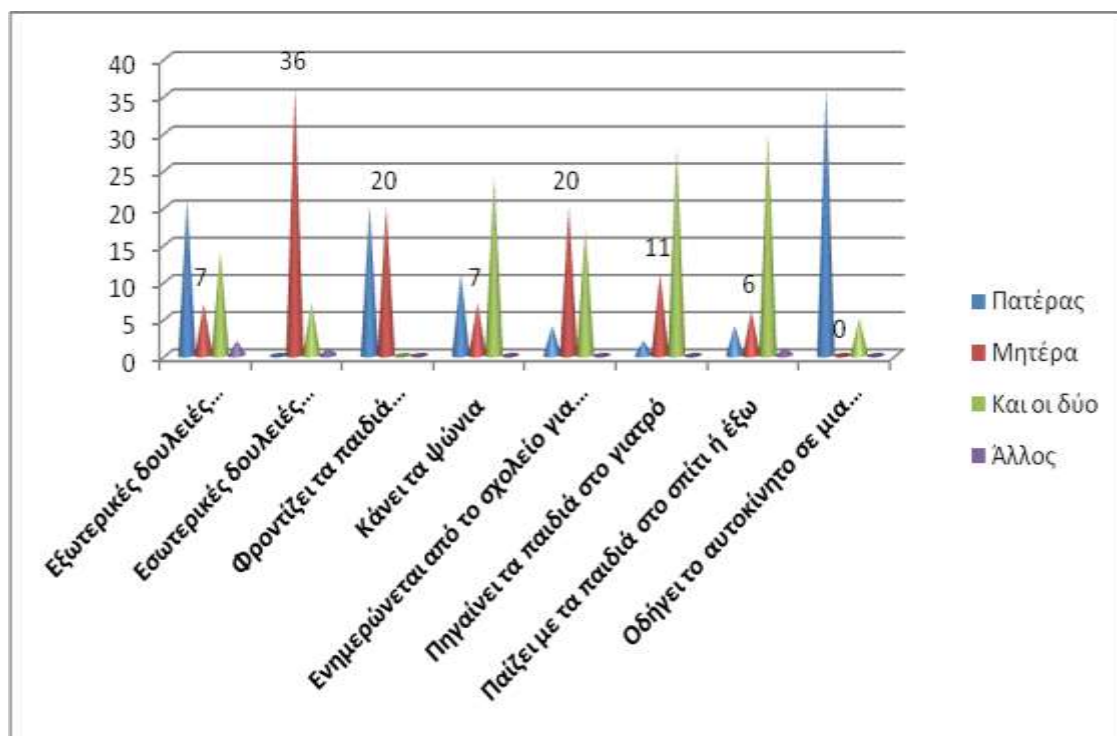
Ποιο είναι το επάγγελμα του/της συζύγου σας	Συχνότητα	Ποσοστό
Άνεργος/η	1	2%
Οικιακά	4	9,5%
Συνταξιούχος	5	12%
Ιδιωτικός υπάλληλος	6	14%
Δημόσιος υπάλληλος	13	31%
Ελεύθερος επαγγελματίας	11	26%
Παροχή υπηρεσιών	1	2%
Άλλο	-	

Πίνακας 6 Επάγγελμα συζύγου

Ποιος κάνει τις παρακάτω εργασίες στην οικογένειά σας	Πατέρας		Μητέρα		Και οι δύο		Άλλος	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό
Εξωτερικές δουλειές (κήπος, επισκευές κ.λ.π.)	21	50%	7	17%	14	33%	2	5%
Εσωτερικές δουλειές (μαγείρεμα, πλύσιμο, τακτοποίηση κ.λ.π.)	-		36	86%	7	17%	1	2%
Φροντίζει τα παιδιά (φαγητό, ύπνος διάβασμα κ.λ.π.)	20	48%	20	48%	-		-	
Μετακινεί τα παιδιά (Δραστηριότητες φροντιστήριο κ.λ.π.)	11	26%	7	17%	24	57%	-	
Κάνει τα ψώνια	4	9,5%	7	17%	28	67%	-	
Ενημερώνεται από το σχολείο για την πρόοδο των	4	9,5%	20	48%	17	40%	-	

παιδιών								
Πηγαίνει τα παιδιά στο γιατρό	2	5%	11	26%	28	67%	-	
Παίζει με τα παιδιά στο σπίτι ή έξω	4	9,5%	6	14%	30	71%	1	
Οδηγεί το αυτοκίνητο σε μια οικογενειακή βόλτα	36	86%	-		5	12%	-	

Πίνακας 7 Αποτελέσματα έρευνας ως προς τις εργασίες/ευθύνες της οικογένειας

Εικόνα 6 Αποτελέσματα έρευνας ως προς τις εργασίες/ευθύνες της οικογένειας

Θα ζητούσατε άδεια από την εργασία σας σε περίπτωση που υπήρχε οικογενειακός λόγος;	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	37	88%
Ίσως	4	9,5%
Όχι	-	

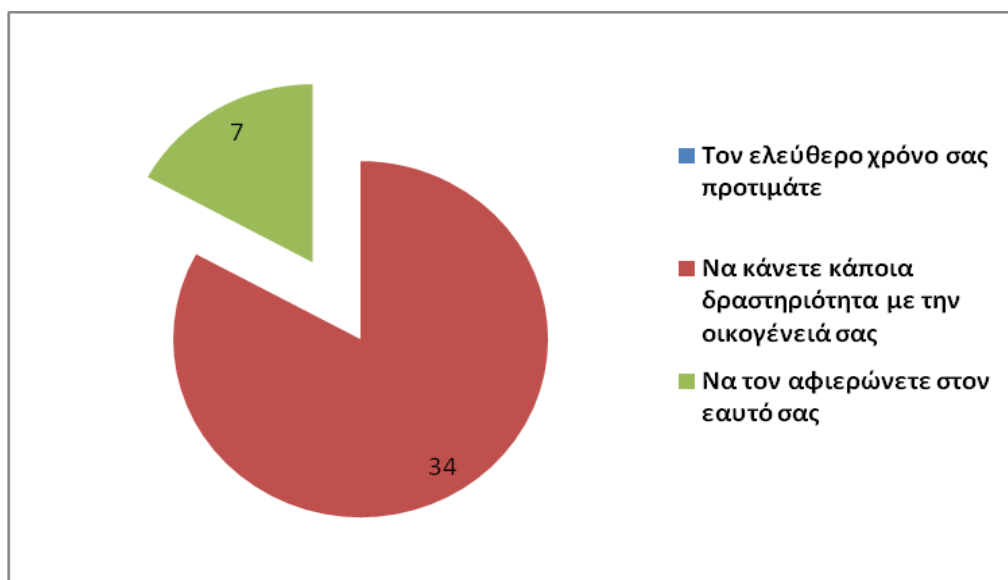
Πίνακας 8 Αποτελέσματα έρευνας ως προς τη χρήση αδειών για οικογενειακούς λόγους

Εικόνα 7 Αποτελέσματα έρευνας ως προς τη χρήση αδειών για οικογενειακούς λόγους

Τον ελεύθερο σας χρόνο σας προτιμάτε	Συχνότητα	Ποσοστό
Να κάνετε κάποια δραστηριότητα με την οικογένειά σας	34	81%
Να τον αφιερώνετε στον εαυτό σας	7	17%

Πίνακας 9 Αποτελέσματα έρευνας ως προς την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου

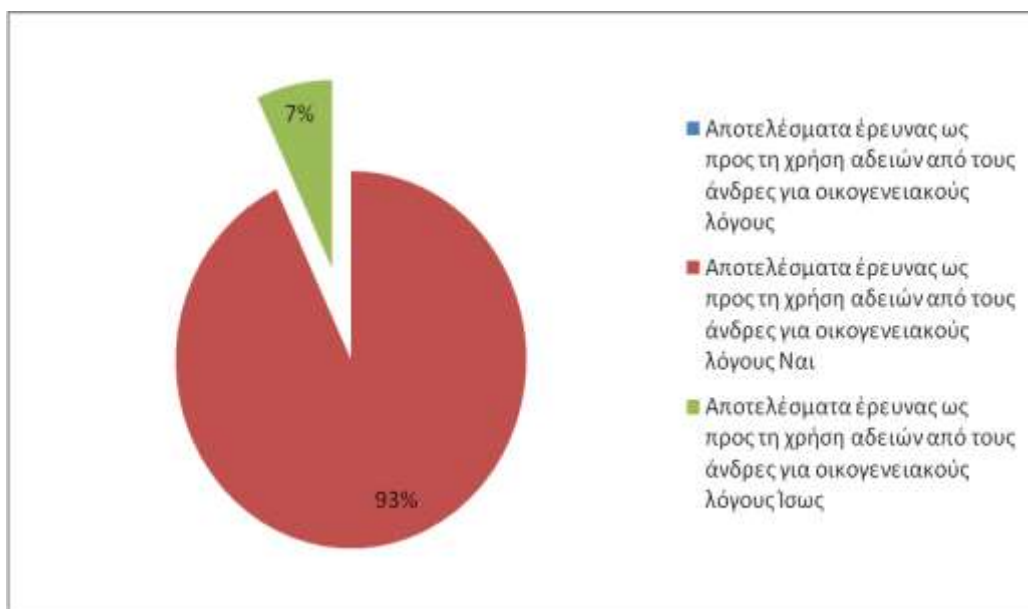

Εικόνα 8 Αποτελέσματα έρευνας ως προς την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου

Άνδρες		
Θα ζητούσατε άδεια από την εργασία σας σε περίπτωση που υπήρχε οικογενειακός λόγος;	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	14	93%
Ίσως	1	7%
Όχι		

Πίνακας 10 Αποτελέσματα έρευνας ως προς τη χρήση αδειών από τους άνδρες για οικογενειακούς λόγους

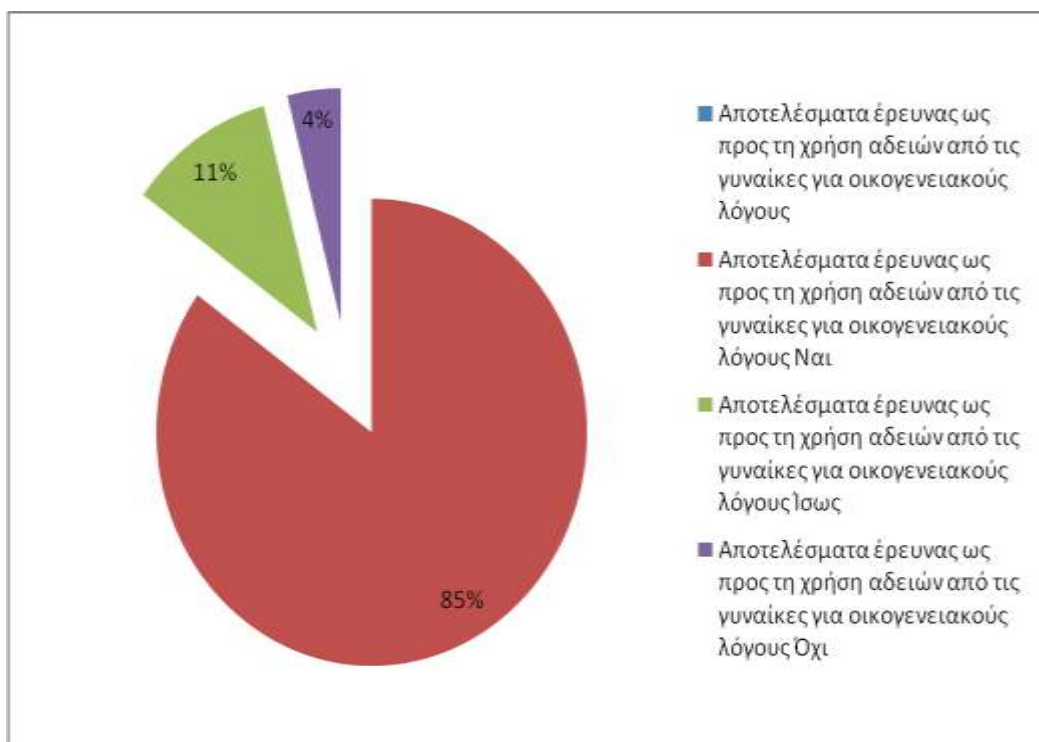

Εικόνα 9 Αποτελέσματα έρευνας ως προς τη χρήση αδειών από τους άνδρες για οικογενειακούς λόγους

Γυναίκες		
Θα ζητούσατε άδεια από την εργασία σας σε περίπτωση που υπήρχε οικογενειακός λόγος;	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	23	85%
Ίσως	3	11%
Όχι	1	4%

Πίνακας 11 Αποτελέσματα έρευνας ως προς τη χρήση αδειών από τις γυναίκες για οικογενειακούς λόγους

Εικόνα 10 Αποτελέσματα έρευνας ως προς τη χρήση αδειών από τις γυναίκες για οικογενειακούς λόγους

Άνδρες		
Τον ελεύθερο σας χρόνο σας προτιμάτε	Συχνότητα	Ποσοστό
Να κάνετε κάποια δραστηριότητα με την οικογένειά σας	12	80%
Να τον αφιερώνετε στον εαυτό σας	3	20%

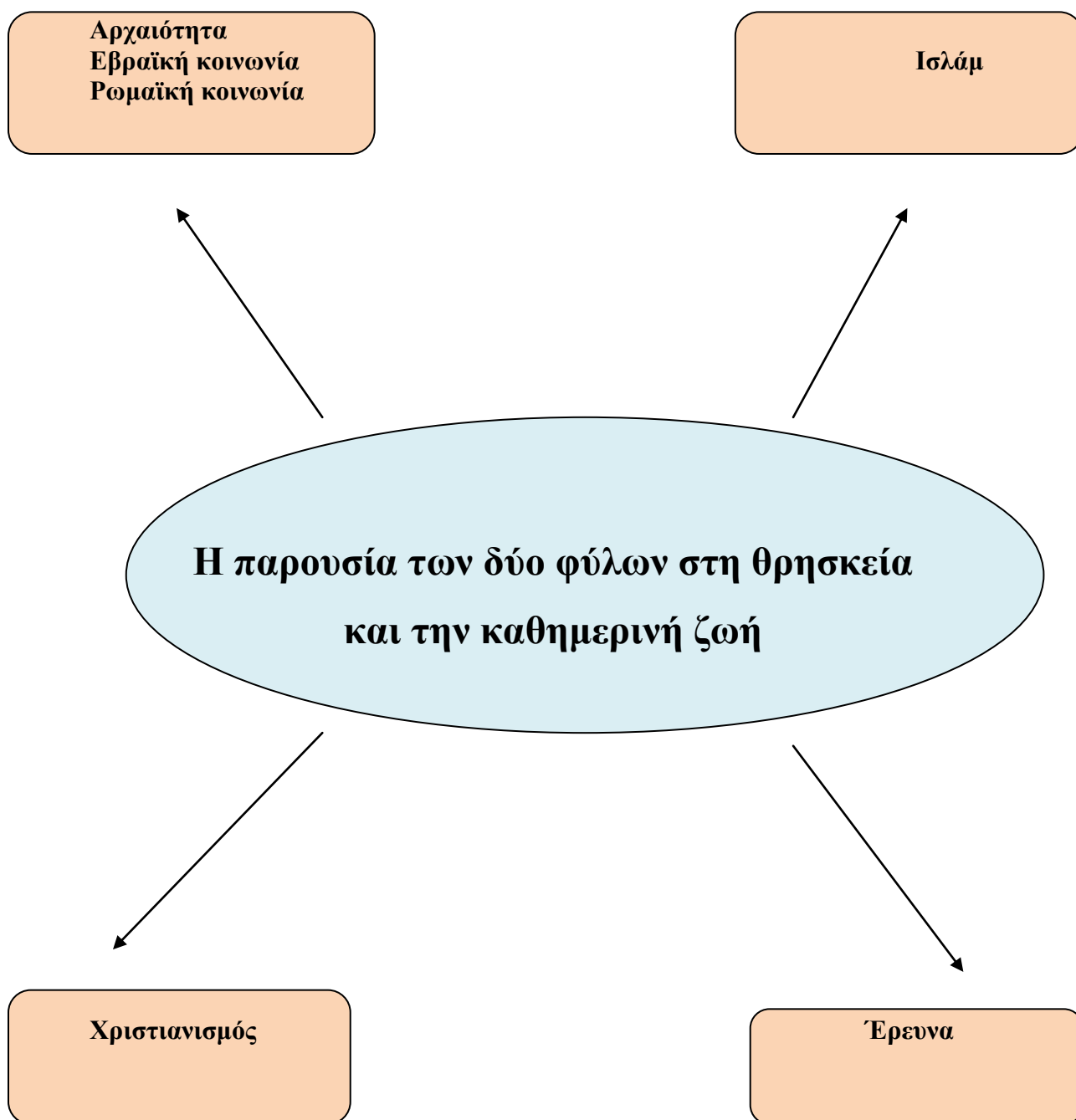
Πίνακας 12 Αποτελέσματα έρευνας ως προς την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου από τους άνδρες

Γυναίκες		
Τον ελεύθερο σας χρόνο σας προτιμάτε	Συχνότητα	Ποσοστό
Να κάνετε κάποια δραστηριότητα με την οικογένειά σας	22	81%
Να τον αφιερώνετε στον εαυτό σας	4	15%

Πίνακας 13 Αποτελέσματα έρευνας ως προς την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου από τις γυναίκες

Παράρτημα Γ: Θεματική εξακτίωση

Η παρουσία των δύο φύλων στη θρησκεία και την καθημερινή ζωή

Επιμερισμός έργου ομάδων:

1^η ομάδα: Αρχαιότητα, Εβραϊκή κοινωνία, Ρωμαϊκή κοινωνία

2^η ομάδα: Ισλάμ

3^η ομάδα: Χριστιανισμός

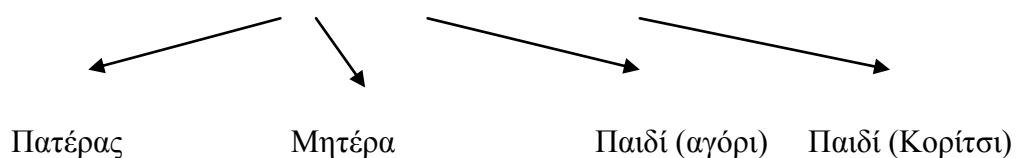
4^η ομάδα: Έρευνα (ο ρόλος του άνδρα και της γυναίκας στην επαγγελματική και οικογενειακή ζωή)

Ερευνητικά ερωτήματα 1^{ης} ομάδας

1. Ποια είναι η θέση του άνδρα και της γυναίκας στους Ιουδαίους και ιδιαίτερα την κατάσταση που επικρατούσε πριν τη γέννηση του Χριστού
  - Γάμος
  - Διαζύγιο
  - Επαγγελματική ζωή
  - Θρησκευτική ζωή
2. Ποια είναι η θέση του άνδρα και της γυναίκας στον ειδωλολατρικό κόσμο (π.χ. Ρωμαίοι, αρχαία Ελλάδα)
  - Κοινωνική ζωή
  - Επαγγέλματα-δραστηριότητες
  - Γάμος
  - Εκπαίδευση
  - Θρησκεία

Δραστηριότητα:

Ζητάμε από ηλικιωμένους να μας εξηγήσουν ποιες ήταν οι υποχρεώσεις του κάθε μέλους της οικογένειας όταν εκείνοι ήταν παιδιά

Παππούς - Γιαγιά (αν ζούσαν στο ίδιο σπίτι)

Πριν τους ρωτήσουμε θα καταγράψουμε το φύλο, την ηλικία τους και τον τόπο που κατοικούσαν.

Ερευνητικά ερωτήματα 2^{ης} ομάδας

1. Ποια η θέση του άνδρα σύμφωνα με το Κοράνιο;
2. Ποια η θέση της γυναίκας σύμφωνα με το Κοράνιο;
3. Πώς παρουσιάζονται στη μουσουλμανική θρησκεία οι ρόλοι: του πατέρα, του/της συζύγου;
4. Ποια ήθη και έθιμα σχετικά με το γάμο υπάρχουν στη θρησκεία του Ισλάμ;
5. Πώς έχει διαμορφωθεί η κατάσταση στις ισλαμικές κοινωνίες τους τελευταίους αιώνες (σε σχέση με το θέμα μας);

Δραστηριότητα:

Ζητάμε από φίλους μας να μας απαντήσουν ποιος είναι για εκείνους ο ιδανικός πατέρας και η ιδανική μητέρα.

Πριν τους ρωτήσουμε θα καταγράψουμε το φύλο και την ηλικία τους

Ερευνητικά ερωτήματα 3^{ης} ομάδας

1. Ποια είναι η διδασκαλία του Χριστού για τις γυναίκες; (Δώστε συγκεκριμένα παραδείγματα και σχολιάστε τα)
2. Πώς φέρθηκε ο Χριστός σε άνδρες και γυναίκες της εποχής Του; (Δώστε συγκεκριμένα παραδείγματα και σχολιάστε τα)
3. Ποια είναι η διδασκαλία της Εκκλησίας για τα δύο φύλα;
4. Ποια είναι η διδασκαλία της Εκκλησίας για το γάμο;
5. Ποια είναι η θέση της γυναίκας στη χριστιανική λατρεία

Δραστηριότητα:

Να γράψεις (ανώνυμα) ένα σύντομο κείμενο που να περιγράψει πώς φαντάζεσαι τον εαυτό σου στην ηλικία των 30-40 ετών

Να συμπληρώσεις φύλο και ηλικία

Ερευνητικά ερωτήματα 4^{ης} ομάδας

- Μόρφωση ανδρών και γυναικών.
- Παραδοσιακά ανδρικά και γυναικεία επαγγέλματα.

Το βασικό ερώτημα:

- Ποιος είναι σήμερα ο ρόλος του άνδρα και της γυναίκας στη οικογενειακή και επαγγελματική ζωή;

Ειδικότερα:

1. Συνδυάζεται ο ρόλος του πατέρα με την επαγγελματική ζωή;
2. Συνδυάζεται ο ρόλος της μητέρας με την επαγγελματική ζωή;
3. Υπάρχουν προβλήματα στην εξισορρόπηση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής;
4. Υπάρχουν συγκρούσεις ανάμεσα στον άνδρα και τη γυναίκα σε ότι αφορά την ανάληψη ευθυνών στην οικογένεια;
5. Υπάρχουν διαφοροποιήσεις ανάμεσα σε ηλικιακές ομάδες; (παραδοσιακό μοντέλο – σύγχρονο μοντέλο)